

QURAN TƏCVİDİ

1-ci Nəşr

Kitab satış üçün nəzərdə tutulmayıb

Bakı – 2024

Quran Təvdi
Bakı, 2024, 120 səh.

Redaksiya heyəti:
Elşən Şəkərov
İsmət Orucov
Ramin Yavər oğlu
Ramin İsbərxanlı

Bu kitab Azərbaycan Respublikası
Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin razılığı ilə
çap edilmişdir. (DK-819/Q 28.12.2020)

"Quran oxumağa giriş" proqramını yükləmək üçün aşağıda verilmiş
QR kodu telefonunuzda olan QR kod oxuyucu vasitəsilə oxudun, yaxud da
Google Play (Android) və ya App Store (iPhone və iPad) proqram yükləmə xidmətlərinə
daxil olub **"Quran oxumağa giriş"** yazaraq axtarın.

Google Play
(Android)

App Store
(iPhone və iPad)

telegram/qurankitabi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ÖN SÖZ

Aləmlərin Rəbbi olan Allaha həmd olsun! Allahın Peyğəmbəri Muhəmmədə, onun ailəsinə və səhabələrinə Allahın salavatı və salamı olsun!

Əziz oxucu!

Əlinizdə olan bu kitab bir çox mənbələrə müraciət edilərək hazırlanmışdır. Məqsədimiz Qurani-Kərimi təcvid qaydalarına uyğun öyrənmək istəyənlər üçün sadə və asan oxunulan bir kitab hazırlamaqdır. Təcvid qaydalarını öyrənmək istəyənlər, bu kitabı müəllim ilə öyrənməlidirlər, çünki bəzi qaydaları müəllimsiz öyrənmək mümkün deyil. Ona görə də qaydaları tam öyrənənə kimi müəllimin köməyindən istifadə etmək lazımdır.

Bu kitabdakı qaydalar Hafs an Asim qiraəti əsasında hazırlanmışdır.

Sözsüz ki, nöqsansız olan yalnız Allahdır. Deməli kitabda səhvlərin olması labüddür. Odur ki, öz düzəlişlərini, fikir və rəylərini aşağıdakı elektron ünvana göndərəcək oxuculara əvvəlcədən təşəkkürümüzü bildiririk. Sizin dəyərli məsləhətləriniz bu kitabın gələcək nəşrlərində mütləq nəzərə alınacaq. Bu işdə bizə kömək olan hər kəsdən Allah razı olsun!

Sonda heç bir şəriki və bənzəri olmayan Uca Rəbbimizdən bu kitabı İslam ümməti üçün faydalı etməsini diləyirik!

Redaksiya heyəti

quranoxuyuruq@gmail.com

TƏCVİD ELMİ

Təvdi sözünün lüğəvi mənası “bir şeyi gözəl etmək” deməkdir. Təvdi elmi isə Qurani-Kərimi Uca Allahın buyurduğu şəkildə oxumaq üçün tətbiq edilməsi vacib olan qaydaları əhatə edən bir elmdir. Təvdi elminin məqsədi Quran oxuyan şəxsin onu düzgün və səlis şəkildə oxumasını təmin etməkdir. Təvdi elmi hər hansı alimin icad etdiyi elm deyil. Uca Allah Qurani-Kərimi Peyğəmbərimiz Muhəmmədə ﷺ təvdi ilə nazil etmiş və bizim dövrümüzə qədər də Quran təvdi ilə oxunaraq gəlib çatmışdır.

Hər bir müsəlmanın Qurani-Kərimi təvdi qaydalarına uyğun oxuması vacibdir, çünki Uca Allah buyurur:

﴿...وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا﴾

...“Quranı aramla (tətil ilə) oxu!”

Muzzəmmil, 4

Əli ibn Əbu Talib ؓ ayədə ərəbcə keçən “tətil” sözünün mənası haqqında demişdir: “Tətil - hərflərin gözəl tələffüzü və Quran oxuyarkən dayanacaq yerlərin bilinməsidir”.

Qurani-Kərimi təvdi qaydalarına uyğun oxumaq istəyən, lakin bu işdə çətinlik çəkənlər məyus olmasınlar. Çünki Peyğəmbərimiz ﷺ belə buyurmuşdur: “Quran oxuyan və onu əzbərdən bilən adam möhtərəm və müti (mələklərlə) eyni dərəcədədir. Çətinlik çəkə-çəkə daim Quran oxuyan adam isə iki savab qazanır”.¹

¹ əl-Buxari, 4937; Muslim, 798.

HƏRFLƏRİN MƏXRƏCLƏRİ

Hərfin tələffüz olunarkən çıxdığı yerinə məxrəc deyilir. Ərəb dilində hərflərin hər birinin özünə məxsus məxrəci var. Alimlər ərəb dilində olan 28 hərfin 17 məxrəcdən tələffüz olunduğunu demişlər. Bu məxrəclər də ağızda beş ayrı-ayrı yerlərdə formalaşır. Bu yerlər aşağıdakılardır:

1. Cəuf (Ağız boşluğu); 2. Həlq (Boğaz); 3. Lisən (Dil);
4. Şəfətən (Dodaqlar); 5. Xayşum (Burun).

Cəuf (Ağız boşluğu)

Ağız boşluğunda bir məxrəc var, buradan da mədd hərfləri (ا), (و) və (ي) sait səsləri, yəni [ə :] [a :] [u :] [i :] çıxır. Bu səslər iki hərəkə miqdarında uzadılır.

Həlq (Boğaz)

Boğazda üç məxrəc var və bu məxrəclərdən altı hərf çıxır:

1-ci məxrəc boğazın sonudur və buradan iki hərfimiz çıxır: Həmzə (ء) və Hə (ه);

2-ci məxrəc boğazın ortasıdır və buradan iki hərfimiz çıxır: Ayn (ع) və Hə (ح);

3-cü məxrəc boğazın əvvəlidir və buradan iki hərfimiz çıxır: Ğayn (غ) və Xə (خ).

Lisən (Dil)

Dildə on məxrəc var və bu məxrəclərdən on səkkiz hərf çıxır:

1-ci məxrəc dilin sonu, boğaza yaxın hissəsidir. Buradan **Qaf** (ق) hərfi çıxır;

2-ci məxrəc Qaf hərfinin məxrəcindən bir az öndə, yəni dilin sonundan bir az öndə yerləşir. Buradan **Kəf** (ك) hərfi çıxır;

3-cü məxrəc dilin ortasıdır. Buradan **Cim** (ج), **Şin** (ش) və **Yə** (ي) hərfləri çıxır;

Cim (ج) hərfi dilin ortası yuxarı damağa toxunaraq və hava axını tamamilə dayanaraq tələffüz olunur. Azərbaycan dilində [c] səsinin müəyyən cəhətdən oxşarıdır.

Şin (ش) və **Yə** (ي) hərfləri isə dilin ortasını üst damağa yaxınlaşdırmaqla tələffüz olunur.

4-cü məxrəcin yeri, dilin sağ və ya sol arxa yanı ilə qarşısında olan üst azı dişlərdir. Buradan **Dad** (ض) hərfi çıxır. Bu hərf dilin sağ və ya sol arxa yanlarını azı dişlərə toxundurmaqla Azərbaycan dilindəki [d] və bir az da [z] səslərinin qarışığı kimi tələffüz olunur.

5-ci məxrəcin yeri, dilin yanlarından önünə kimi olan məxrəcdir. Buradan **ləm** (ل) hərfi çıxır. **Ləm** (ل) hərfi - dil azacıq qatlanaraq və dilin ucunun ön yanları yuxarı kəsici dişlərin kökünə toxunaraq Azərbaycan dilindəki [l] səsinin incə forması kimi tələffüz olunur.

6-cı məxrəcin yeri, dilin ucu ilə qarşısındakı iki üst ön dişlərin ətləridir. Buradan **Nun** (ن) hərfi çıxır. Dilin ucunu qarşısındakı iki üst ön dişlərin ətlərinə toxundurmaqla **Nun** (ن) hərfi tələffüz olunur.

7-ci məxrəc **Ra** (ر) hərfinin məxrəcidir. Bu hərf dilin ucu yuxarı kəsici dişlərin kökünə toxundurmaqla tələffüz olunur.

8-ci məxrəcdən **Tə** (ت), **Dəl** (د) və **Ta** (ط) hərfləri çıxır. Bu hərflər dilin ucu yuxarı kəsici dişlərin kökünə tam toxundurmaqla tələffüz olunur.

9-cu məxrəcdən **Zə** (ز), **Sin** (س) və **Sad** (ص) hərfləri çıxır. Bu hərflər dilin ucunu aşağı kəsici dişlərin kökünə, damağa dəyməsi ilə tələffüz olunur.

10-cu məxrəcdən **Sə** (ث), **Zəl** (ذ) və **Za** (ظ) hərfləri çıxır. Bu hərflər yuxarı kəsici dişlərin arasından dilin ucunu azacıq çıxartmaqla tələffüz olunur. Bu hərflər pəltək tələffüz olunur.

Şəfətən (Dodaqlar)

Burada iki məxrəc vardır və bu məxrəclərdən dörd hərf çıxır.

1-ci məxrəcdən **Fə** (ف) hərfi çıxır. Yuxarı kəsici dişlərin uc hissəsinin alt dodağın yaş yerinə toxunması nəticəsində **Fə** (ف) hərfi tələffüz edilir.

2-ci məxrəcdən **Bə** (ب), **Mim** (م) və **Vav** (و) hərfləri çıxır.

Bə (ب) hərfi dodaqların yaş hissələrini möhkəm şəkildə bir-birinə vuraraq və hava axınını dayandıraraq tələffüz edilir.

Mim (م) hərfi isə dodaqların quru hissələrini bir-birinə vuraraq və səsi burundan çıxararaq tələffüz edilir.

Vav (و) hərfi dodaqlar qapanmadan uclarını büzüb önə uzatmaqla tələffüz edilir.

Xayşum (Burun)

Burada bir məxrəc var. Bu məxrəc burun boşluğudur. Buradan **Mim** (م) və **Nun** (ن) hərfləri çıxır.

HƏRFLƏRİN SİFƏTLƏRİ

Məxrəclərdə meydana gələn və hərfləri bir-birindən ayıran xüsusiyyətlərə (qalın, incə və s.) hərflərin sifətləri deyilir. Məxrəclər eyni olduğu halda sifətlərin ayrı olması, müxtəlif hərflərin meydana gəlməsinə səbəb olur. Hərflərin sifətləri onların vəsflərini, xüsusiyyətlərini üzə çıxarır.

Hərflərin sifətlərini bilməyin faydaları:

- ✓ eyni məxrəclərdən çıxan hərfləri bir-birindən ayırmaq;
- ✓ məxrəci fərqli olan hərflərin düzgün bir şəkildə tələffüz etməyi öyrənmək;

Bu sifətlərdən bəziləri ilə tanış olaq:

1. İstialə – lüğəvi mənası ucaltma və ya qalın olma mənalarını verir. İstialə sifəti dedikdə ərəb əlifbasında olan qalın hərflər nəzərdə tutulur.

Ra (ر) hərfinə gəldikdə isə alimlər onu qalın hərflərdən saymamışlar, çünki **ra** (ر) hərfi Qurani-Kərimdə bəzi yerlərdə qalın, bəzi yerlərdə isə incə oxunur.

2. İstifəl – lüğəvi mənası aşağı düşmək, enmək və ya incəlik mənasını verir. Yuxarıda qeyd etdiyimiz istialə hərflərindən başqa ərəb əlifbasında olan digər hərflər istifəl sifətinə malikdir.
3. Ğunnə – lüğəvi mənada burundan çıxan səs deməkdir. Bu sifətə malik iki hərfimiz var: **Mim** (م) və **Nun** (ن).
4. Təkrir - lüğəvi mənası təkrarlama və ya təkrar etmə deməkdir. Bu sifətə malik yalnız “**ra**” (ر) həfidir.
5. Qalqalə - lüğəti mənası sıxmaq və ya təzyiq göstərmək deməkdir. Bu hərflər aşağıdakılardır:

د	ج	ب	ط	ق
---	---	---	---	---

Bu hərfləri tələffüz etdiyimiz zaman hava axını dayanır. Üzərində dayandığımız zaman hərf əks-səda verir.

İSTIAZƏ

Quran oxumağa başladıqda “istiazə” oxunur. “İstiazə”nin bir çox formaları var və ən məşhuru aşağıdakı kimidir:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Lənətlənmiş şeytandan Allaha sığınırım

Surənin əvvəlindən, ortasından və son hissəsindən oxumaq istəyən istiazə deməklə başlaya bilər.

BƏSMƏLƏ

“ət-Tövbə” surəsindən başqa digər surələri oxumağa başladıqda “bəsmələ” deyilir. “Bəsmələ” aşağıdakı formada deyilir:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Mərhəmətli və Rəhimli Allahın adı ilə

Doğru olan rəyə görə Quran oxuyan kəs surənin ortasından və ya son hissəsindən oxumağa başlayarsa “bəsmələ”ni demir.

SUKUNLU NUN VƏ TƏNVİNLƏRİN HÖKMLƏRİ

Sukunlu Nun və tənvinlərin dörd hökmü var:

1. İzhar;
2. İdğam;
3. İqləb;
4. İxfə.

İZHAR

İzhar sözünün lüğəvi mənası “açıq-aşkar” deməkdir. Təcvid elmində isə sukunlu “nun” (ن) və ya tənvinlərdən [ən] [an] [in] [un] sonra izhar hərflərindən biri gələrsə, sukunlu “nun” da və ya tənvinlərdə olan [n] səsinin açıq-aşkar bir şəkildə tələffüz edilməsinə deyilir. İzhar hərfləri aşağıdakılardır:

خ	غ	ح	ع	ه	ء
---	---	---	---	---	---

Sukunlu “nun”a (ن) aid misallar

يَنْوُنْ

yə**n**əvnə

مَنْ ءَامَنْ

mən**n** ə:mənə

Tənvirlərə aid misallar

أَجْرًا أَنْ

əcrun ənnə

أَجْرًا أَنْ

əcrin ənnə

أَجْرًا أَنْ

əcran ənnə

Təqşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun, izhar qaydasına əməl edin:

(ع) Həməzəyə aid misallar

﴿ فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَلِيزِينَ ﴾

əl-Haqqə, 47

﴿ وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْعَوْنَ عَنْهُ ﴾

əl-Ənam, 26

﴿ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴾

əl-Fil, 3

(هـ) Hə hərfinə aid misallar

﴿ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴾

əz-Zumər, 23

﴿ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ﴾

əl-Məsəd, 2

﴿ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴾

əl-Qədr, 5

(ع) Ayn hərfinə aid misallar

﴿ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴾

əl-Ələq, 2

﴿ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ

وَلَا الضَّالِّينَ ﴾

əl-Fatihə, 7

﴿ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَىٰ ﴾

əl-Leyl, 19

(ح) Hə hərfinə aid misallar

﴿ فَزُلْ مِنْ حَمِيمٍ ﴾

əl-Vaqiə, 93

﴿ وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا ءَامِنِينَ ﴾

əl-Hicr, 82

﴿ نَارٌ حَامِيَةٌ ﴾

əl-Qariə, 11

(غ) Ğayn hərfinə aid misallar

﴿ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴾

əl-Hicr, 47

﴿ فَسَيُخْضِرُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هُوَ ﴾

əl-İsra, 51

﴿ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴾

ət-Tin, 6

(خ) Xa hərfinə aid misallar

﴿ وَأَمَّا مَن خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴾

əl-Qariə, 8

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهَلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۖ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَن تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَمِ ﴾

əl-Maidə, 3

﴿ فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴾

əz-Zəlzələ, 7

İDĞAM

İdğam sözünün lüğəvi mənası “bir şeyi digərinə daxil etmək” deməkdir. Təcvid elmində sukunlu “nun” (نْ) və ya tənvinlərdən $\underline{\underline{[ən] [an]}}$ $\underline{\underline{[in]}}$ $\underline{\underline{[un]}}$ sonra “yə” (ي), “ra” (ر), “mim” (م), “ləm” (ل), “vav” (و), “nun” (ن) hərflərindən biri gələrsə, idğam qaydası tətbiq edilir.

İdğam iki qismə bölünür

1. İdğam Məal-Ğunnə (Ğunnəli idğam);
2. İdğam bilə -Ğunnə (Ğunnəsiz idğam).

Ğunnə - səsi burun boşluğundan çıxartmaq deməkdir.

İdğam Məal-Ğunnə

İdğam Məal-Ğunnə (Ğunnəli idğam) - Sukunlu “nun” (نْ) və tənvinlərdən $\underline{\underline{[ən] [an]}}$ $\underline{\underline{[in]}}$ $\underline{\underline{[un]}}$ sonra “yə” (ي), “nun” (ن), “mim” (م), “vav” (و) hərflərindən biri gələrsə, idğam ğunnəli olur. Sukunlu “nun” da və tənvinlərdə olan [n] səsi itir, əvəzində idğam hərfləri şəddələnərək oxunur.

Səsin burundan çıxaraq ğunnə ilə oxunması iki hərəkə miqdarında, təxmini iki saniyə müddətində davam edir. İdğam qaydası yalnız Qurani-Kərimə aid olan qaydadır. Ərəb dilində bu qayda istifadə olunmur.

Sukunlu “nun”a (نْ) aid misal

Oxunuşu

Yazılışı

مَوْرِقْ

مِنْ وَرَقْ

mi**v**vəraqinmi**n** **v**əraqin

“Fəthəli tənvinə” aid misal

Oxunuşu

Yazılışı

قَرِيبٌ يَوْمَ

قَرِيبًا يَوْمَ

qari:bə**yy**əvməqari:bə**n** **y**əvmə

“Kəsreləli tənvinə” aid misal

Oxunuşu

Yazılışı

قَرِيبٌ يَوْمَ

قَرِيبَ يَوْمَ

qari:bi**yy**əvməqari:bi**n** **y**əvmə

“Damməli tənvinə” aid misal

Oxunuşu

Yazılışı

قَرِيبٌ يَوْمَ

قَرِيبٌ يَوْمَ

qari:bu**yy**əvməqari:bun**y**əvmə

Tapşırıq 1

Aşağıdakı misalları idğam məal-ğunnə qaydasına əməl etməklə oxuyun:

كَيْلٌ يَسِيرٌ	يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ	كِتَابًا يَلْقَاهُ	مَنْ يَقُولُ
طَلْعُ نَضِيدٌ	يَوْمَئِذٍ نَاصِرَةٌ	تَوْبَةً نَّصُوحًا	مِنْ نُطْفَةٍ
حَبْلٌ مِّنْ	لَّوْحٍ مَّحْفُوظٍ	صُحُفًا مُّطَهَّرَةً	مِنْ مَّكَانٍ
ظُلُمْتُ وَرَعْدٌ	قُوَّةٍ وَلَا	وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا	مِنْ وَرَائِهِمْ

Qurani-Kərimədə ğunnəli idğam qaydası tətbiq edilməyən dörd söz var:

دُنْيَا	قِنْوَانٌ	صِنْوَانٌ	بُنْيَانٌ
---------	-----------	-----------	-----------

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, idğam məal-ğunnə qaydasına əməl edin:

(ي) Yə hərfinə aid misallar

﴿يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ﴾

əl-İnsan, 31

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾

əz-Zəlzələ, 7

(ن) Nun hərfinə aid misallar

﴿ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ ﴾

əl-Hicr, 27

﴿ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ ﴾

əl-Ğaşiyə, 8

(م) Mim hərfinə aid misallar

﴿ أَيْحَسِبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَيْنٍ ﴾

əl-Muminun, 55

﴿ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا ﴾

əl-Kəhf, 81

(و) Vav hərfinə aid misallar

﴿ وَأَجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ﴾

əş-Şuəra, 85

﴿ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴾

əş-Şəms, 7

İdğam bilə-Ğunnə

İdğam bilə-Ğunnə (Ğunnəsiz idğam) - Sukunlu “nun” (نْ) və tənvinlərdən ـَ [ən] [an] ـِ [in] ـُ [un] sonra “ləm” (لْ) və ya “ra” (رْ) hərflərindən biri gələrsə, idğam ğunnəsiz olur. Bu zaman [n] səsi tamamilə itir, “ləm” (لْ) və ya “ra” (رْ) hərfləri isə buruna salınmadan şəddələnir.

Sukunlu “nun”a (نْ) aid misal

Oxunuşu

Yazılışı

مِرْزَقِ

مِنْ رِزْقِ

mirrizqin

min rizqin

Sukunlu “nun”a (نْ) aid misal

Oxunuşu

Yazılışı

مِلَّمْ

مِنْ لَمْ

milləm

min ləm

Tənvinə aid misal

Oxunuşu

Yazılışı

خَيْرُكَ

خَيْرُكَ

xayrulləkə

xayrun ləkə

Tənvinə aid misal

Oxunuşu

Yazılışı

أَبْدَرَضِي
əbədər^{rr}radiyə

أَبْدَا رَضِي
əbədənⁿradiyə

Tapşırıq 1

Aşağıdakı misalları idğam-bilə ğunnə qaydasına əməl etməklə oxuyun:

لَرَّءُوفٌ رَّحِيمٌ	شَيْءٍ رَبَّنَا	تَوَابًا رَّحِيمًا	أَنْ رَّعَاهُ
قَسَمٌ لِّذِي	يَوْمَئِذٍ لَا	نَذِيرًا لِلْبَشَرِ	يَكُنْ لَهُ

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, idğam bilə-ğunnə qaydasına əməl edin:

(ل) Ləm hərfinə aid misallar

وَإِذَا لَاتَيْنَهُمْ مِّنْ لَّدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٦٧﴾

ən-Nisa, 67

وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾

əl-Maidə, 50

(ر) Ra hərfinə aid misallar

﴿أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ﴾

əl-Bəqərə, 5

﴿فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ﴾

əl-Qariə, 7

Tapşırıq 3

Aşağıdakı misalları izhar və idğam qaydalarına əməl etməklə oxuyun:

شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ	مِنْ غَسْلِينَ	عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ	غُثَاءً أَحْوَى
وَعِنَبًا وَقَضْبًا	بِقَوْمٍ حَتَّى	أَمَّنْ هَذَا	لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ
فُلَانًا خَلِيلًا	لَعَفُوْ غَفُورٌ	نَفْسٍ لَّمَّا	لِمَنْ يَرَى
إِلَيْهِ غَيْرُهُ	وَجْهَةً هُوَ	فَمِنْ نَفْسِكَ	لَهَبٍ وَتَبَّ
طَعَامٌ إِلَّا	رِزْقًا لَّكُمْ	لَأَجْرًا غَيْرَ	وَمَنْ خَلَقْتُ
بِعَذَابٍ أَلِيمٍ	وَمِنْ حَيْثُ	غَفُورٌ رَّحِيمٌ	مِنْ مَّاءٍ
فَرِيقًا هَدَى	أَنْ لَّمْ	أَمْشَاجَ نَبْتَلِيهِ	لِيَوْمٍ عَظِيمٍ
عَيْنًا يَشْرَبُ	حَمِيمٌ حَمِيمًا	مَنْ أَدْبَرَ	إِخْوَةَ رِجَالًا
كَرَّةً خَاسِرَةً	وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ	رَيْبٍ مِّمَّا	مِنْ عَلَقٍ

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ	مَصْرُوفًا عَنْهُمْ	مِنْ وَلِيٍّ	يَوْمَ عَسِرُ
مِنْ رَّحِيقٍ	حَبْلٌ مِّنْ	جُرْفٍ هَارٍ	ظُلُمْتُ وَرَعْدٌ
وَيْلٌ لِّكُلِّ	نَارًا حَامِيَةً	هُدًى لِّلنَّاسِ	شَيْءٍ خَلَقَهُ

İQLƏB

İqləb sözünün lüğəvi mənası “çevirmək” deməkdir. Təvvid elmində isə sukunlu “nun” (ن) və tənvinlərdən [ən] [an] [in] [un] sonra “bə” (ب) hərfi gəldiyi zaman sukunlu “nun” və tənvinlərdə olan [n] səsinin [m] səsinə çevrilməsinə deyilir.

Qeyd: İqləb qaydasını bildirmək üçün Qurani-Kərimdə sukunlu “nun” və tənvinlərin üzərində kiçik “mim” (م) işarəsi qoyulur.

Oxunuşu	Yazılışı	Quranda Yazılışı
يُمَبِتُ yumbitu	يُنَبِتُ yunbitu	يُنْبِتُ yunbitu

Oxunuşu	Yazılışı	Quranda Yazılışı
مِمَّ بَنِي mim bəni:	مِنْ بَنِي min bəni:	مِنْ بَنِي min bəni:

Oxunuşu	Yazılışı	Quranda Yazılışı
بَصِيرٌ بِمَا	بَصِيرٌ بِمَا	بَصِيرٌ بِمَا
bəsi:ru m bimə:	bəsi:ru n bimə:	bəsi:ru n bimə:

Tapşırıq 1

Aşağıdakı misalları iqləb qaydasına əməl etməklə oxuyun:

فَأَنْبَتْنَا	سُنْبُلَاتٍ	ذَنْبٍ
فَمَنْ بَدَّلَهُ	مِنْ بَيْنٍ	مَنْ بَخِلَ
حِلٌّ بِهَذَا	يَوْمَئِذٍ بِمَا	سَمِيعًا بَصِيرًا

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, iqləb qaydasına əməl edin:

﴿وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا﴾

Məryəm, 92

﴿ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾

əl-Bəqərə, 56

﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ﴾

Ali İmran, 63

İXFƏ

İxfə sözünün lüğəvi mənası “gizlətmək” deməkdir. Təvvid elmində isə sukunlu “nun” (نْ) və tənvinlərdən ـَ [ən] [an] ـِ [in] ـُ [un] sonra ixfə hərflərindən biri gələrsə, sukunlu “nun” və tənvinlərdə olan [n] səsinin gizlədilməsidir. Bu zaman [n] səsi gizlədilərək ğunnə ilə iki hərəkə miqdarında uzadılaraq oxunur. [n] səsinə ixfə qaydasına uyğun tələffüz etmək üçün dilin ucunu yuxarı kəsici dişlərin damağına toxundururuq.

İzhar, idğam və iqləb hərflərindən başqa yerdə qalan 15 hərf ixfə hərfləridir.

ذ	د	ج	ث	ت
ض	ص	ش	س	ز
ك	ق	ف	ظ	ط

Oxunuşu	Yazılışı
 minkum	 minkum
Oxunuşu	Yazılışı
 mən kənə	 mən kənə

Oxunuşu	Yazılışı
إِذَا كَرَرْتُ izən kərratun	إِذَا كَرَرْتُ izən kərratun

Oxunuşu	Yazılışı
شَيْءٍ كُلُّ şəyin kullu	شَيْءٍ كُلُّ şəyin kullu

Oxunuşu	Yazılışı
أَجْرٌ كَبِيرٌ əcrun kəbi:run	أَجْرٌ كَبِيرٌ əcrun kəbi:run

Tapşırıq 1

Aşağıdakı misalları ixfə qaydasına əməl etməklə oxuyun:

مِنْ جَنَّتِ	تُنْذِرُهُمْ	وَمَنْ ضَلَّ	أَنْتَ
كَفَّرَ طَعَامُ	يُنْصَرُونَ	وَمُلْكًا كَبِيرًا	شَيْءٍ قَدِيرٌ

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, ixfə qaydasına əməl edin:

(ت) Tə hərfinə aid misallar

﴿ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴾

əl-Kəfirun, 5

﴿ إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ﴾

əl-Ğaşiyə, 23

﴿ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ﴾

ət-Tövbə, 89

(ث) Sə hərfinə aid misallar

﴿ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ﴾

əl-Leyl, 3

﴿ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ ﴾

Yasin, 35

﴿ إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ﴾

əl-Muzzəmmil, 5

(ج) Cim hərfinə aid misallar

﴿ وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ وَأَجْمَعِينَ ﴾

əş-Şuara, 65

﴿وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَىٰ﴾

Əbəsə, 8

﴿إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ﴾

Fatir, 16

(د) Dəl hərfinə aid misallar

﴿وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِّيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ﴾

İbrahim, 30

﴿مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْجَحِيمِ﴾

əs-Saffat, 23

﴿وَكَأَسَا دِهَاقًا﴾

ən-Nəbə, 34

(ذ) Zəl hərfinə aid misallar

﴿قُمْ فَأَنْذِرْ﴾

əl-Muddəssir, 2

﴿فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرُهَا﴾

ən-Naziat, 43

﴿إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ﴾

İbrahim, 47

(ز) Zə hərfinə aid misallar

﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴾

əl-Qədr, 1

﴿ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴾

əş-Şəms, 9

﴿ فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُّوتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِّنَ

﴿ السَّمَاءِ فَتُصْبِحَ صَعِيدًا زَلَقًا ﴾

əl-Kəhf, 40

(س) Sin hərfinə aid misallar

﴿ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴾

əl-Ələq, 5

﴿ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ طِينٍ ﴾

əl-Muminun, 12

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴾

əl-Əzhab, 70

(ش) Şin hərfinə aid misallar

﴿ فِي رَقٍّ مِّنْ شُورٍ ﴾

ət-Tur, 3

﴿ قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ **إِنْ شَاءَ** وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴾

Hud, 33

﴿ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا **شَقِيًّا** ﴾

Məryəm, 32

(ص) Sad hərfinə aid misallar

﴿ لَا تَجْرُؤْ ^صالْيَوْمَ إِنَّكُمْ **مِنَّا لَا تُنْصِرُونَ** ﴾

əl-Muminun, 65

﴿ وَلَئِنْ **صَبَرْتُمْ** لَهُوَ خَيْرٌ **لِّلصَّابِرِينَ** ﴾

ən-Nəhl, 126

﴿ وَجَاءَ رَبُّكَ **وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا** ﴾

əl-Fəcr, 22

(ض) Dad hərfinə aid misallar

﴿ وَطَلَحَ **مَنْضُودٍ** ﴾

əl-Vaqiə, 29

﴿ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا **مِنْ ضَرِيعٍ** ﴾

əl-Ğaşıyə, 6

﴿ قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا **ضَالِّينَ** ﴾

əl-Muminun, 106

(ط) Ta hərfinə aid misallar

﴿ فَأَنْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ ﴾

əl-Qaləm, 23

﴿ فَأَمَّا مَنْ طَغَى ﴾

ən-Naziat, 37

﴿ وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴾

əl-İnsan, 26

(ظ) Za hərfinə aid misallar

﴿ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ ﴾

Sad, 79

﴿ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

ən-Nəml, 11

﴿ وَنَدْخِلْهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ﴾

ən-Nisa, 57

(ف) Fə hərfinə aid misallar

﴿ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴾

ən-Nəbə, 18

﴿ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾

Yasin, 82

﴿وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى﴾

əd-Duha, 8

(ق) Qaf hərfinə aid misallar

﴿وَيَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا﴾

əl-İnşiqaq, 9

﴿فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ﴾

ət-Tariq, 10

﴿فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا﴾

Məryəm, 22

(ك) Kəf hərfinə aid misallar

﴿وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ﴾

əş-Şərh, 2

﴿فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ﴾

ər-Rahmən, 52

﴿قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أَتِي بِكُتُبٍ كَرِيمٍ﴾

ən-Nəml, 29

Tapşırıq 3

Aşağıdakı misalları izhar, idğam, iqləb, ixfə qaydalarına əməl etməklə oxuyun:

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ	بَعْضِ زُخْرَفٍ	لَيُنْبَذَنَّ	حَكِيمٍ حَمِيدٍ
كَمَنْ بَاءَ	نَارًا تَلَطَّى	أَشْتَاتًا لَيُرَوَّأُ	مَنْ خَفَّتْ
صُحُفًا مُطَهَّرَةً	مَنْ دَسَّهَا	زَكِيَّةٌ بِغَيْرِ	نَارًا ذَاتَ
طَبَقًا عَنِ	أَنْهَرًا	زَجْرَةً وَاحِدَةً	تُنَجِّكُمْ
تَنْسَى	عَزِيزٌ غَفُورٌ	شَرَابًا طَهُورًا	مِنْ رِزْقِهِ
مِنْ نِعْمَةٍ	مُطَاعٍ ثُمَّ	مِنْ أَهْلِ	نَاصِيَةٍ كَذِبَةٍ
غَفُورٌ شَكُورٌ	مِنْ غَيْرِ	بِحَجَارَةٍ مِّنْ	أَنْبَاءٍ
فَلَنْ يُقْبَلَ	فَمَنْ بَدَّلَهُ	عَلِيمٌ حَكِيمٌ	يَوْمِ ذِي
أَخَذَةَ رَّابِيَةً	وَإِنْ هُمْ	مَثَلًا ظَلَّ	إِذِ أَنْبَعَثَ
عَبْدًا إِذَا	كِرَامٍ بَرَرَةٍ	مِنْ جُوعٍ	عِظَمًا نَّخِرَةً
كُتِبَ قِيمَةٌ	كَذِبَةٍ خَاطِئَةٍ	مِنْ وَلَدٍ	مِنْ بَشِيرٍ
كُرْهُ لَكُمْ	لِأَحَدٍ عِنْدَهُ	مِنْ صَلَاحٍ	يَنْتَه

SUKUNLU "MİM" HƏRFİNİN HÖKMLƏRİ

Sukunlu "mim" (مْ) hərfinin üç hökmü var:

1. İxfə şəfəvi;
2. İdğam şəfəvi;
3. İzhar şəfəvi.

İxfə şəfəvi

Sukunlu "mim" dən (مْ) sonra "bə" (ب) hərfi gələrsə, bu zaman "mim" hərfi "bə" hərfində gizlənəcək və bu gizlənmə iki hərəkə miqdarında davam edəcək. Məsələn:

مِنْهُمْ بَلْ

Qeyd: Bu qaydanın bildirmək üçün "mim" (مْ) hərfinin üzərində sukun işarəsi qoyulmur.

Tapşırıq 1

İxfə şəfəvi qaydasına əməl etməklə aşağıdakı misalları oxuyun:

كَفَرْتُمْ بَعْدَ

هُمْ بِالسَّاهِرَةِ

كُنْتُمْ بِهَا

يَعْلَمُ بِأَنَّ

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun. İxfə şəfəvi qaydasına əməl edin:

﴿إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ خَبِيرٌ﴾

əl-Adiyat, 11

﴿ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ﴾

əl-Fil, 4

﴿ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴾

Yunus, 108

İdğam şəfəvi

Sukunlu "mim" dən (م) sonra hərəkəli "mim" (م) hərfi gələrsə, bu zaman "mim" hərfi digər "mim" hərfinə idğam olacaq və iki hərəkə miqdarında uzadılacaq. Məsələn:

Oxunuşu	Yazılışı
لَهُ مَغْفِرَةٌ	لَهُمْ مَغْفِرَةٌ

Qeyd: Bu qaydanın bildirmək üçün birinci sözdəki "mim" (م) hərfinin üzərində sukun işarəsi qoyulmur və ikinci "mim" (م) hərfinin üzərində isə şəddə işarəsi qoyulur.

Tapşırıq 1

İdğam şəfəvi qaydasına əməl etməklə aşağıdakı misalları oxuyun:

عَلَيْهِمْ مُّؤَصَّدَةٌ	إِنَّكُمْ مُّجْرِمُونَ	قُلُوبِهِمْ مَّا	وَعَاَمَنَهُمْ مِّنْ
-------------------------	------------------------	------------------	----------------------

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun. İdğam şəfəvi qaydasına əməl edin:

﴿ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا ﴾

əl-Bəqərə, 10

﴿ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ ﴾

əl-Bəqərə, 134

İzhar şəfəvi

Sukunlu "mim" dən (م) sonra "bə" (ب) və "mim" (م) hərflərindən başqa digər 26 hərfdən biri gələrsə, "mim" (م) hərfi açıq-aşkar bir şəkildə oxunacaq.

Tapşırıq 1

İzhar şəfəvi qaydasına əməl etməklə aşağıdakı misalları oxuyun:

هُم شَرُّ

عَلَيْهِمْ طَيْرًا

وَلَهُمْ عَذَابٌ

فَهُمْ لَا

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, izhar şəfəvi qaydasına əməl edin:

﴿ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴾

ən-Nəbə, 3

﴿ أَيْحَسِبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ﴾

əl-Bələd, 7

ŞƏDDƏLİ "NUN"UN VƏ ŞƏDDƏLİ "MİM"İN HÖKMLƏRİ

Qurani-Kərimdə sözlər şəddəli "nun" (نّ) və şəddəli "mim" (مّ) ilə gələrsə, bu zaman şəddəli "nun" və şəddəli "mim" hərfləri ğunnə ilə iki hərəkə miqdarında uzadılaraq oxunur. Bu cür oxumaq vacibdir.

Qeyd: Ğunnə - səsi burun boşluğundan çıxartmaq deməkdir.

Tapşırıq 1

Aşağıdakı misalları şəddəli "nun"un (نّ) və şəddəli "mim"in (مّ) hökmlərinə əməl etməklə oxuyun:

وَسَيُجَنَّبُهَا	لَتَرَوْنَهَا	بِالنَّاصِيَةِ	إِنَّهُ
حَمَالَةَ	فَأُمُّهُ	وَمِمَّا	ثُمَّ

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, şəddəli "nun"un (نّ) və şəddəli "mim"in (مّ) hökmlərinə əməl edin:

﴿وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ﴾

ət-Təkvir, 13

﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ﴾

əl-Qariə, 6

İDĞAM MİSLEYN

Misleyn sözünün lüğəvi mənası “iki bir-birinə oxşar”, “iki eyni olan” deməkdir. Təvdi elmində isə iki eyni hərfin bir-birinin ardı ilə gəlməsi zamanı birinci hərfin oxunmaması və ikinci hərfin şəddələnərək oxunmasına deyilir. Qeyd edək ki, bu hərflərdən birincisi sukunlu, digəri isə hərəkəli olmalıdır.

Oxunuşu	Quranda Yazılışı
وَقُلُّهُمْ	وَقُلُّ لَّهُمْ
بِأَيْكُمْ	بِأَيْكُمْ

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun, idğam misleyn qaydasına əməl edin:

﴿أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ﴾

ən-Nisa, 78

﴿وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنُثْ﴾

Sad, 44

İDĞAM MUTƏCƏNİSEYN

Mutəcəniseyn sözünün lüğəvi mənası “iki eynicinsli” deməkdir. Təvdi elmində isə məxrəcləri eyni, sifətləri isə ayrı olan iki hərfin bir-birinin ardı ilə gəlməsi zamanı birinci hərfin oxunmaması, ikinci hərfin isə şəddələnərək oxunmasına deyilir.

Oxunuşu	Quranda Yazılışı
لَقَتَّطَّعَ عَبَتُّمَ	لَقَدْ تَقَطَّعَ عَبَدْتُمْ

Belə hərflər yeddi qrupda cəmləşib:

1. Sukunlu “dəl” (د) hərfinin “tə” (ت) hərfinə rast gəlməsi;

﴿ وَلَقَدْ تَرَكْنَهَا ءَايَةً فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴾

əl-Qamər, 15

﴿ وَالسَّلَامُ عَلَى يَوْمٍ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴾

Məryəm, 33

2. Sukunlu “tə” (ت) hərfinin “dəl” (د) hərfinə rast gəlməsi;

﴿ قَالَ قَدْ أُجِيبَتِ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾

Yunus, 89

3. Sukunlu “tə” (ت) hərfinin “ta” (ط) hərfinə rast gəlməsi;

﴿وَدَّتْ طَّائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾

Ali İmran, 69

4. Skunlu “Ta” (ط) hərfinin “tə” (ت) hərfinə rast gəlməsi;

Qeyd: Qurani-Kərimdə dörd söz var ki, bu sözlərdə naqis idğam baş verir. Yəni sukunlu “Ta” (ط) hərfini tələffüz edirik, amma qalqalə etmirik.

بَسَطَتْ

əl-Maidə, 28

أَحَطْتُ

ən-Nəml, 22

فَرَطْتُمْ

Yusuf, 80

فَرَطْتُ

əz-Zumər, 56

Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, bu sözləri tələffüz edərkən kamil idğam etmək olmaz. Yəni sukunlu “Ta” (ط) hərfini tələffüz etmədən oxumaq xətdir. “Tə” (ت) hərfini isə şəddələyərək oxumaq xətdir.

﴿لَّيْنٌ بَسَطَتْ إِلَى يَدِكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ﴾

əl-Maidə, 28

5. Sukunlu “zəl” (ذ) hərfinin “za” (ظ) hərfinə rast gəlməsi;

﴿وَلَن يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ﴾

əz-Zuxruf, 39

6. Sukunlu “sə” (ث) hərfinin “zəl” (ذ) hərfinə rast gəlməsi;

﴿فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ
يَلْهَثْ ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا﴾
əl-Əraf, 176

7. Sukunlu “bə” (ب) hərfinin “mim” (م) hərfinə rast gəlməsi;

﴿وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ
يَبْنَىٰ أَرْكَبَ مَعَنَا وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ﴾
Hud, 42

İDĞAM MUTƏQARİBEYN

Mutəqaribeyn sözünün lüğəvi mənası “bir-birinə yaxın iki şey” deməkdir. Təcvid elmində isə məxrəcləri yaxın, sifətləri isə fərqli olan hərflər deməkdir. Belə hərflərimiz iki qrupda cəmləşib:

1. “Ləm” (ل) və “ra” (ر) hərfləri; sukunlu “ləm” (لْ) hərfi “ra” (ر) hərfinə rast gələrsə, “ləm” (ل) hərfi oxunmur, “ra” (ر) hərfi isə şəddələnir.

﴿وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ﴾
əl-Muminun, 29

Qeyd: Mutaaffifin surəsinin 14-cü ayəsində olan “بَلَّ رَانَ” kəlməsi Hafs-an-Asim qiraətinə görə bu qaydalara tabe olmur və açıq-aşkar bir şəkildə oxunur. Çünki ləm “ل” hərfi üzərində səktə “س” işarəsi var.

2. “Qaf” (ق) və “kəf” (ك) hərfləri; sukunlu “qaf” (قْ) hərfi “kəf” (ك) hərfinə rast gələrsə, “qaf” (ق) hərfi oxunmur, “kəf” (ك) hərfi isə şəddələnir.

﴿ أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴾

əl-Mursələt, 20

Tapşırıq 1

İdğam misleyn, idğam mutəcəniseyn və idğam mutəqaribeyn qaydasına əməl etməklə aşağıdakı misalları oxuyun:

نَخْلُقْكُمْ	رَبِّحَتْ تَجَرَّتُهُمْ	أَثْقَلَتْ دَعَا
إِذْ ظَلَمُوا	يَلْهَثُ ذَالِكُ	وَأَذْكَرُ رَبِّكَ
أَوْ وَزَنُوهُمْ	قَدْ تَبَيَّنَ	وَقَالَتْ طَائِفَةٌ
بَلْ رَفَعَهُ	يُسْرِفُ فِي	عَلَّهْتُمْ
يُوجِّهُهُ	وَجَدْتُمُوهُمْ	إِرْكَبَ مَعَنَا
وَمَهَّدْتُ	قُلْ لِلَّذِينَ	إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ

قُلْ رَبِّ

يُكْرِهَنَّ

إِذْهَبْ بِكِتَابِي

LƏFZƏTULLAH – “ALLAH” KƏLMƏSİ

Ləfzətullah dedikdə, Qurani-Kərimdə olan **اللَّهُ** Allah sözünün qalın və ya incə oxunması nəzərdə tutulur. Bildiyimiz kimi “**ləm**” (ل) hərfi incə hərflərdən sayılır, lakin istisna olaraq **اللَّهُ** Allah sözündə bu hərf bəzən qalın oxuna bilir.

1. Əgər “Allah” **اللَّهُ** sözündən əvvəlki hərfin hərəkəsi **—** “fəthə” və ya **—** “dammə” olarsa, bu zaman “Allah” **اللَّهُ** sözündəki “**ləm**” (ل) hərfi qalın oxunur, üzərindəki fəthə də [a] kimi oxunur.

نَصْرُ اللَّهِ

nəsru**lla**:hi

عِنْدَ اللَّهِ

ind**əlla**:hi

اللَّهُ Allah sözünün qalın oxunmasına misallar

﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾

əS-Saff, 8

﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا﴾

əl-Bəqərə, 10

2. Əgər “Allah” **اللَّهُ** sözündən əvvəlki hərfin hərəkəsi “kəsərə” **—** olarsa “**ləm**” (ل) hərfi incə oxunur. Üzərindəki fəthə də [ə] kimi oxunur.

Qeyd: “Allah” **اللَّهُ** sözündəki “ləm” (ل) hərfinin üzərindəki fəthə iki hərəkə uzadılaraq oxunur.

دِينِ اللَّهِ

di:ni**llə**:hi

بِاللَّهِ

bi**llə**:hi

اللَّهُ Allah sözünün incə oxunmasına misallar

﴿ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ ﴾

əl-Ənkəbut, 7

Bu qayda, həmçinin “Allahummə” **اللَّهُمَّ** sözünə də aid edilir.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ

قَالُوا اللَّهُمَّ

اللَّهُمَّ

قُلِ اللَّهُمَّ

اللَّهُمَّ “Allahummə” sözünün qalın oxunmasına misallar

﴿ دَعَوْنَهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴾

Yunus, 10

﴿ وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا

حِجَارَةً مِّنَ السَّمَاءِ أَوْ آتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴾

əl-Ənfal, 32

اللَّهُمَّ “Allahummə” sözünün incə oxunmasına misallar

﴿قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَلِيمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾

əz-Zumər, 46

İDĞAM ŞƏMSİYYƏ

Əgər “Əlif-Ləm” (**ال**) hərf birləşməsindən sonra “Şəmsi” hərflərdən biri gələrsə, bu zaman yalnız “əlif” (**ا**) oxunur, “ləm” (**ل**) isə oxunmur. Əvəzində “ləm” (**ل**) hərfindən sonra gələn hərf şəddəli oxunur.

الشَّمْسُ – əş-şəmsu

“Şəmsi” hərfləri aşağıdakılardır:

س	ز	ر	ذ	د	ث	ت
ن	ل	ظ	ط	ض	ص	ش

Əgər “Əlif-Ləm” (**ال**) hərf birləşməsindən əvvəl hərəkəli bir hərf gələrsə, həmin hərf birbaşa “Şəmsi” hərfə birləşərək oxunur. Bu zaman nə “əlif” (**ا**) hərfi, nə də “ləm” (**ل**) hərfi oxunmur.

وَالشَّمْسُ – vəş-şəmsu

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun:

﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾

əl-Fatihə, 4

﴿مَلِكِ النَّاسِ﴾

ən-Nas, 2

İZHAR QAMƏRİYYƏ

Əgər “Əlif-Ləm” (**ال**) hərf birləşməsindən sonra “Qəməri” hərflərdən biri gələrsə, bu zaman həm “**əlif**” (**ا**), həm də “**ləm**” (**ل**) hərfləri oxunur.

الْقَمَرُ – əl-qaməru

“Qəməri” hərfləri aşağıdakılardır:

غ	ع	خ	ح	ج	ب	ا
ي	ه	و	م	ك	ق	ف

Əgər "Əlif-Ləm" (**ال**) hərflər birləşməsindən əvvəl hərəkətli bir hərflər gələrsə, həmin hərflər birbaşa "ləm" (**ل**) hərfinə birləşərək oxunur. "Əlif" (**ا**) hərfi "vəsləli həməzə" (**آ**) olduğu üçün oxunmur.

وَالْقَمَرُ vəl-qaməru

﴿يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ﴾

əl-Qariə, 4

Qeyd: Əgər "Əlif-Ləm" (**ال**) hərflər birləşməsindən əvvəl "mədd" hərflərindən (**ا و ي**) hər hansı biri gələrsə, bu zaman "mədd" (uzatma) qaydası tətbiq olunmur, yuxarıda qeyd olunan qaydalara əsasən birləşdirilir.

مَا أَلْخَطَمَةُ mäl-hutamətu

فِي أَلْبَيْتِ fil-bəyti

ذُو الرِّحْمَةِ zur-rahməti

"RA" HƏRFİNİN HÖKMLƏRİ

"Ra" (**ر**) hərfinin üç halı var:

- 1) Qalın oxunduğu hallar; 2) İncə oxunduğu hallar;
- 3) Bəzən həm qalın, həm də incə oxunan hallar;

"Ra" (ر) hərfinin qalın oxunduğu hallar

1. (ر) "Ra" hərfinin hərəkəsi "fəthə" (—) olarsa qalın oxunur.

﴿ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴾

əl-Fil, 1

2. (ر) "Ra" hərfinin hərəkəsi "dammə" (—) olarsa qalın oxunur.

﴿ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴾

ən-Nasr, 1

3. Sukunlu "ra" (رْ) hərfindən əvvəl "dammə"li hərf gələrsə, (ر) "ra" hərfi qalın oxunur.

﴿ أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا ﴾

əl-Furqan, 75

4. Sukunlu "ra" (رْ) hərfindən əvvəl "fəthə"li hərf gələrsə, (ر) "ra" hərfi qalın oxunur.

﴿ وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ﴾

əş-Şuara, 208

5. Hərəkəsi "kəsə" (—) olan hərfdən sonra sukunlu "ra" (رْ) gələrsə və sukunlu "ra" (رْ) hərfindən sonra qalın hərflərdən biri gələrsə (ر) "ra" hərfi qalın oxunur.

﴿ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴾

ən-Nəbə, 21

6. Sukunlu "ra" (رْ) hərfindən əvvəl vəsləli həmzə gələrsə (ر) "ra" hərfi qalın oxunur.

﴿أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
وَرَسُولُهُ ۚ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

ən-Nur, 50

7. Sözüün sonunda dayandığımız zaman (ر) "ra" hərfi sukunlu gələrsə, ondan əvvəlki hərf də sukunlu, ondan da əvvəlki hərf isə "fəthəli" (ـَ) və ya "damməli" (ـُ) gələrsə, (ر) "ra" hərfi qalın oxunur.

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾

əl-Qədr, 1

"Ra" (ر) hərfinin incə oxunduğu hallar

1. "Ra" (ر) hərfinin hərəkəsi "kəsre" (ـِ) olarsa incə oxunur.

﴿إِلَيْهِمْ رَحَلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ﴾

Qureys, 2

2. Sukunlu "ra" (رْ) hərfindən əvvəl "kəsre"li hərf gələrsə, "ra" (ر) hərfi incə oxunur.

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ

جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا﴾

əl-Kəhf, 107

3. Sözüün sonunda dayandığımız zaman (ر) "ra" hərfi sukunlu olarsa və ondan əvvəl mədd hərfi "yə" (ي) gələrsə, "ra" (ر) hərfi incə oxunur.

﴿ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾

Ali İmran, 189

4. Sözüün sonunda dayandığımız zaman "ra" (ر) hərfi sukunlu olarsa, ondan əvvəlki hərflər də sukunlu, ondan da əvvəlki hərflər isə kəsrlili (ـِ) gələrsə, "ra" (ر) hərfi incə oxunur.

﴿ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ ﴾

Yunus, 81

"Ra" (ر) hərfinin bəzən həm qalın və həm də incə oxuna bildiyi hallar

1. Hərəkəsi "kəsre" olan hərfdən sonra sukunlu "ra" (ر) hərfləri gələrsə və sukunlu "ra" (ر) hərfindən də sonra "istialə" (qalın) hərflərdən biri kəsrlili və ya tənvin kəsrlili gələrsə, "ra" (ر) hərfini həm qalın və həm də incə formada oxumaq olar.

﴿ فَأَنْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ﴾

əş-Şuəra, 63

Qeyd: Bu kəlmənin " فِرْقٍ " sonunda dayansa "ra" (ر) hərfləri qalın formada oxunur. Əgər bu kəlmənin " فِرْقٍ " sonunda dayanmasaq, oxumağa davam etsək bu halda həm qalın və həm də incə formada oxumaq olar.

2. Sözüün sonunda dayandığımız zaman “**ra**” hərfi sukunlaşarsa, ondan əvvəl “istialə” (qalın) hərflərdən biri gələrsə və ondan da əvvəlki hərf kəsreli olarsa, “**ra**” (ر) hərfini həm qalın və həm də incə formada oxumaq olar.

﴿ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَبْوِيهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ ۚ إِن

شَاءَ ٱللَّهُ ءَامِنِينَ ﴾

Yusuf, 99

Qeyd: Bu kəlmənin “**مِصْرَ**” sonunda dayansa “**ra**” (ر) hərfi həm qalın və həm də incə formada oxumaq olar. Əgər bu kəlmənin “**مِصْرَ**” sonunda dayanmasaq, oxumağa davam etsək, bu halda qalın formada oxunur.

MƏDD

Mədd sözünün lüğəvi mənası “uzatmaq” və ya “dartmaq” deməkdir. Təcvid elmində isə mədd hərflərindən biri ilə hərfin hərəkəsinin iki, dörd, beş və bəzən də altı hərəkə miqdarında uzadılmasına deyilir.

Mədd hərfləri “**əlif**” (ا), “**vav**” (و) və “**yə**” (ي) Qurani-Kərim və ərəb dilində, kəlmələrdə uzadılması lazım olan hecaları uzadan hərflərə deyilir. Qurani-Kərimdə mədd iki qismə bölünür.

1. Əsli mədd;
2. Fəri mədd.

ƏSLİ MƏDD

Əsli mədd dedikdə, sözün kökündən sayılan və uzadılması vacib olan, uzadılmadıqda isə sözün mənası dəyişə biləcək mədd nəzərdə tutulur. Əsli mədd iki hərəkə miqdarında uzadılır.

Əsli mədd dörd qismə bölünür:

1. Məddut-tabii; 2. Məddul-ivad;
3. Məddul-bədəl; 4. Məddus-silətus-suğra.

MƏDDUT-TABİİ

“Məddut-tabii” - əgər mədd hərflərindən sonra həməzə, yaxud sukun gəlməzsə, məddut-tabii olur.

Məddut-tabii üç halda olur:

1. Əgər hərəkəsi “fəthə” () olan hərfdən sonra “əlif” (ا) hərfi hərəkəsiz gələrsə, həmin “fəthə” iki hərəkə miqdarında uzadılır.

﴿ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴾

əl-Fələq, 3

“Əlif” (ا) hərfinin digər forması nöqtəsiz “yə” (ي) həfidir. Ərəb dilində “əlif maqsura” adlanır və sözlərin sonunda yazılır. Əgər hərəkəsi “fəthə” () olan hərfdən sonra “əlif məqsura” (ي) gələrsə, həmin “fəthə” () iki hərəkə miqdarında uzadılır.

مُوسَى

mu:sə:

هَدَى

hədə:

﴿وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى﴾

əl-Ələ, 11

2. Əgər hərəkəsi “dammə” (ـَ) olan hərfdən sonra “vav” (و) hərfi hərəkəsiz gələrsə, həmin “dammə” iki hərəkə miqdarında uzadılır.

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾

ən-Nəs, 1

3. Əgər hərəkəsi “kəsrə” (ـِ) olan hərfdən sonra “yə” (ي) hərfi hərəkəsiz gələrsə, həmin “kəsrə” iki hərəkə miqdarında uzadılır.

﴿ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ﴾

Ğafir, 73

MƏDDUL-İVAD

“İvad” sözünün mənası əvəz etmək deməkdir. Təcvid elmində isə sonu fəthəli tənvin (ـَ) olan bir sözün üzərində dayanılmasına deyilir. Bu zaman sözü tələffüz edərkən fəthəli tənvin, mədd hərfi əliflə (ا) əvəz edilir və iki hərəkə miqdarında uzadılaraq oxunur. Qeyd etmək lazımdır ki, bu dayanma istər ayənin sonunda, istərsə də sözün sonunda icazəlidir.

Oxunuşu	Yazılışı
 kitə:bə:	 kitə:bən

﴿وَأَكِيدُ كَيْدًا﴾

ət-Tariq, 16

Qeyd etmək lazımdır ki, üzərində fəthəli tənvin olan təmərbuta (ة) ilə bitən sözlərin sonunda dayanarkən, tənvin mədd hərfi “əlif”lə (ا) əvəz edilmir. Burada təmərbuta (ة) tələffüzdə sukunlu “hə” (هـ) hərfinə çevrilir və [h] səsini verir.

﴿إِرْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾

əl-Fəcr, 28

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələrin sonunu məddul-ivad qaydasına əməl etməklə oxuyun:

﴿وَالْعَدِيدِ ضُبْحًا﴾

əl-Adiyət, 1

﴿فَأَثَرُنَ بِهِ نَقْعًا﴾

əl-Adiyət, 4

﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾

əş-Şərh, 5

﴿وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا﴾

əl-Fəcr, 20

Aşağıdakı ayənin sonunda **تَوَابًا** sözündə dayandığımız zaman məddul-ivad qaydası tətbiq olunacaq. Ayənin sonunda iqləb qaydasını bildirən “kiçik mim” (م) işarəsinin yazılma səbəbi növbəti sətirdə “bə” (ب) hərfi ilə başlayan sözün gəlməsidir. Yəni ayəni növbəti surəyə birləşdirərək oxusaq, o zaman iqləb qaydasına əməl etməliyik.

﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾

ən-Nəsr, 3

MƏDDUL-BƏDƏL

Bədəl sözünün lüğəvi mənası “dəyişdirmək” deməkdir. Təvvid elmində isə həmzədən (ء) sonra mədd hərflərindən birinin gəlməsidir. Əgər həmzədən (ء) sonra mədd hərflərindən biri gələrsə, həmzənin hərəkəsi iki hərəkə miqdarında uzadılacaq.

إِيمَانًا

i:mə:nən

أُوتُوا

u:tu:

ءَادَمَ

ə:dəmə

Tapşırıq 1

Aşağıdakı misalları məddul-bədəl qaydasına əməl etməklə oxuyun:

فَمَالِئُونَ	ءَانَسْتُمْ	فَنَازَرَهُ	ءَاذَانِهِمْ
ءَاخِرَهُ	ءَاسَى	ءَانِفًا	ءَامِنِينَ

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddul-bədəl qaydasına əməl edin:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ ۖ **ءَا**زَرَ أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا **ءَالِهَةً** إِنِّي أَرُكَ وَقَوْمَكَ

فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿

əl-Ənam, 74

﴿مُتَكَبِّرِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَكَهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿

əs-Sad, 51

﴿وَقَالَ يَأَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ﴿

ən-Nəml, 16

﴿إِلَّا مَوْتَتَنَا **ءَالُ** وَلَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ﴿

əs-Saffat, 59

Oxuyuculardan bəziləri Qurani-Kərimdə müəyyən sözlərdə məddul-bədəl qaydasına əməl etmirlər. Əgər həmzə (ء) işarəsi “ləm” (ل) və mədd hərfi “əlif”in (ا) arasındadırsa, bu zaman həmzənin (ء) hərəkəsi iki hərəkə miqdarında uzadılır. Məsələn, **لَادَمَ** sözünü misal gətirmək olar.

Oxunuşu	Quranda Yazılışı
لِءَادَمَ liə:dəmə	لِأَدَمَ liə:dəmə

Tapşırıq 3

Aşağıdakı misalları məddul-bədəl qaydasına əməl etməklə oxuyun:

لَا كِلُونَ	الْأَفْلِينَ	وَالْأَصَالِ	وَلَا مُرَنَّهُمْ
-------------	--------------	--------------	-------------------

Tapşırıq 4

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddul-bədəl qaydasına əməl edin:

﴿وَلِلْآخِرَةِ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى﴾ əd-Duha, 4 ﴿أَزِفَتِ الْأَزِفَةُ﴾ ən-Nəcm, 57

MƏDDUS-SİLƏTUS-SUĞRA

“Sılə” sözünün lüğəvi mənası “bağlantı”, “əlaqə qurmaq” mənasına gəlir. Təcvid elmində isə hərəkəli hərfdən sonra “hə” (ه) hərfi sözlərin sonunda əvəzlik olaraq gələrsə və özündən sonrakı sözün əvvəli hərəkəli olarsa, məddus-silətus-suğra baş verir. Bu zaman “hə” (ه) hərfinin hərəkəsi iki hərəkə miqdarında uzadılır. Bu əvəzlik III şəxsin təkində olub kişi cinsini bildirir və sözlərin sonunda bu formalarda (هُ) və (هِ) yazılır.

Bilmək lazımdır ki, məddus-silətus-suğra qaydası kəlmənin üzərində dayanmadığımız zaman baş verir. Dayandığımız zaman bu qayda tətbiq olunmur.

Qeyd: Bu qaydanı bildirmək üçün bəzi Quran nüsxələrində “hə” (ه) hərfinin hərəkəsi “dammə” uzadılsa, kiçik vav (و) işarəsi, “kəsrə” uzadılsa bu işarə (ِ) qoyulur.

بِهـِ

bihi:

لَهُو

ləhu:

“Hə” (ه) əvəzliyindən sonra “əlif-ləm” (اَل) birləşməsi gələrsə, bu zaman məddus-silətus-suğra qaydası baş vermir.

لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

ət-Təğabun, 1

Sakin (hərəkəsiz və ya sukunlu) hərfdən sonra “hə” (ه) əvəzliyi gələrsə və “hə” (ه) əvəzliyindən də sonra hərəkəli hərflər gələrsə, bu zaman “hə” (ه) əvəzliyinin hərəkəsi uzadılmır.

﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَنُدْخِلَكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا﴾

ən-Nisa, 31

﴿خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ﴾

əd-Duxan, 47

﴿ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ﴾

əl-Bəqərə, 2

Qurani-Kərimdə dörd yerdə məddus-silə qaydasına əməl olunmur.

1. əz-Zumər surəsinin 7-ci ayəsində “hə” (هـ) əvəzliyindən əvvəl və sonra hərəkə gəlməsinə baxmayaraq istisna olaraq “hə” (هـ) əvəzliyinin hərəkəsi uzadılmır.

﴿وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ﴾

əz-Zumər, 7

2. əl-Furqan surəsinin 69-cu ayəsində “hə” (هـ) əvəzliyindən əvvəl hərəkəsiz (sakin) və sonra hərəkəli hərf gəlməsinə baxmayaraq istisna olaraq “hə” (هـ) əvəzliyinin hərəkəsi uzadılır.

﴿يُضَعْفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا﴾

əl-Furqan, 69

3. əl-Əraf surəsinin 111-ci ayəsində “hə” (هـ) əvəzliyi sukunlu gəldiyi üçün uzadılmır.

﴿ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴾

əl-Əraf, 111

4. ən-Nəml surəsinin 28-ci ayəsində “**hə**” (ه) əvəzliyi sukunlu gəldiyi üçün uzadılmır.

﴿ إِذْهَبْ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴾

ən-Nəml, 28

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddus-silətus-suğra qaydasına əməl edin:

﴿ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴾

ən-Nəsr, 3

﴿ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ﴾

əl-Məsəd, 2

﴿ فَأَثَرُنَ بِهِ نَقْعًا ﴾

əl-Adiyat, 4

﴿ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴾

əl-Adiyat, 6

﴿ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ ﴾

ən-Nur, 35

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾

əS-Saff, 9

﴿فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ ۚ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ ۚ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾

əl-Bəqərə, 37

FƏRİ MƏDD

Mədd hərflərindən sonra sukun və ya həməzə gələrsə fəri mədd baş verir. Fəri mədd 6 yerə bölünür:

1. Məddul-muttəsil; 2. Məddul-munfəsil;
3. Məddul-aridu-lissukun; 4. Məddul-ləzim;
5. Məddul-lin; 6. Məddul-sılətil-kubra.

MƏDDUL-MUTTƏSİL

“Muttəsil” sözünün mənası “bitişik” deməkdir. Mədd hərflərindən sonra “həməzə” (ء) gələrsə və həmin bu həməzə mədd hərfi ilə eyni sözdə olarsa, mədd hərfi dörd, beş və bəzən də altı hərəkə miqdarında uzadılır. Hökmü vacibdir və dörd hərəkə miqdarından az uzatmaq icazəli deyil. Bu məddi bildirmək üçün mədd hərflərinin üzərində əlavə olaraq bu işarə (~) qoyulur.

قُرُوءٌ

سِيَاءٌ

جَاءَ

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddul-muttəsil qaydasına əməl edin:

﴿إِلَيْهِمْ رِحْلَةَ الْشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ﴾

Qureys, 2

﴿الَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ﴾

əl-Məun, 6

﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ

بِهِ تَدْعُونَ﴾

əl-Mulk, 27

﴿قُلْ إِنْ أَفْتَرَيْتُهُو فَعَلَىٰ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تَجْرِمُونَ﴾

Hud, 35

﴿الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا

شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ﴾

ən-Nur, 35

﴿فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ

أَمْرِ اللَّهِ﴾

əl-Hucurat, 9

﴿وَعَاتَيْنَهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُو لَتَنُورُ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ

قَالَ لَهُو قَوْمُهُو لَا تَفْرَحْ﴾

əl-Qasas, 76

MƏDDUL-MUNFƏSİL

“Munfəsil” sözü “ayrı-ayrı”, “bitişməyən” deməkdir. Mədd hərflərindən biri sözün sonunda gələrsə və bunun ardınca ikinci kəlmənin əvvəlində “həmzə” gələrsə, mədd hərfi dörd, beş və bəzən də altı hərəkə miqdarında uzadılır. Hökmü icazəlidir, iki hərəkə miqdarında da uzadıla bilər. Bu məddi bildirmək üçün mədd hərflərinin üzərində əlavə olaraq bu işarə (~) qoyulur.

يَدَا أَبِي فِي أَمْرِنَا قَالُوا إِذَا

Məddul-munfəsil qaydasında həmzə (ء) əksər hallarda əlif (ا) ilə, yəni dayaqla gəlir.

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddul-munfəsil qaydasına əməl edin:

﴿ وَمَا أَذْرَنَّا مَا الْقَارِعَةُ ﴾

əl-Qariə, 3

﴿ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ﴾

əş-Şərh, 3

﴿ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴾

əl-Ənfal, 59

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddul-munfəsil qaydasına əməl edin:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾

əl-Qədr, 1

﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾

əl-Kəfirun, 3

﴿الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِّنْ جُوعٍ وَءَامَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ﴾

Qureys, 4

﴿وَقَالَ الْآخِرُ إِنِّي أَرِنِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ﴾

Yusuf, 36

﴿فِي أَذْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِّنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ﴾

ər-Rum, 3

﴿وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي﴾

Tahə, 26

﴿وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُّوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا﴾

əl-Kəhf, 53

﴿ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمْدًا﴾

əl-Kəhf, 12

MƏDDUL-ARİDU LİSSUKUN

“Aridu lissukun” - “əsli olmayan sukuna görə ortaya çıxan” kimi tərcümə olunur. Əsli olmayan sukun, yəni Quran oxuyarkən sözlərin sonunda dayandığımız zaman sözün sonunu sukunlu kimi oxumaq, dayanmayıb oxunuşa davam etdiyimiz zaman isə sözün sonunu öz hərəkəsi ilə oxumaqdır.

Bildiyimiz kimi, fəthəli tənvin istisna olmaqla sonu fəthə, kəsre, dammə, kəsreli tənvin, damməli tənvin ilə bitən sözlərin sonunda dayandığımız zaman sözlərin sonu sukunlaşır.

Əsli olmayan sukunla	Öz hərəkəsi ilə
بِالصَّبْرِ bissabr	بِالصَّبْرِ bissabri

Əsli sukun isə sözlərin sonunun sukunlu olmasıdır, yəni sözlərin sonunda oxunuşu dayandırsaq da sukunlu oxunur, dayanmayıb oxunuşa davam etsək də sukunlu oxunur.

Dayanmayıb keçdiyimiz zaman	Sözlərin sonunda dayandığımız zaman
وَأَنْحَرُ	وَأَنْحَرُ

Əgər bir sözün sonunda oxunuşu dayandırsaq və həmin sözün sonuncu hərfindən əvvəl mədd hərflərindən biri gələrsə, bu zaman “məddul-aridu lissukun” qaydası tətbiq edilir. Bu qaydaya əsasən mədd hərfi iki, dörd və ya altı hərəkə miqdarında uzadılır.

Məddul-aridu lissukun	Yazılışı
وَالنَّاسِ vənnə:s	وَالنَّاسِ vənnə:si
Məddu- aridu lissukun	Yazılışı
وَالزَّيْتُونَ vəzzəytu:n	وَالزَّيْتُونِ vəzzəytu:ni
Məddul-aridu lissukun	Yazılışı
بِالدِّينِ bid di:n	بِالدِّينِ bid di:ni

Əgər hər hansı bir surəni oxuyan zaman bu surədə məddul-aridu lissukun qaydası baş verərsə, bu zaman hər ayənin sonunu müxtəlif uzatmalarla oxumaq bəyənilmir. Yəni bir ayənin sonunu iki hərəkə, digər ayənin sonunu dörd hərəkə miqdarında oxumaq bəyənilmir.

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddul-aridu lissukun qaydasına əməl edin:

﴿عَلَّمَ الْقُرْآنَ﴾

ər-Rahmən, 2

﴿مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ﴾

ən-Nəs, 4

﴿وَطُورِ سِينِينَ﴾

ət-Tin, 2

﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ﴾

əl-Fil, 3

﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ﴾

əl-Bəqərə, 10

﴿فَجَعَلَهُمْ كَعَصِفٍ مَّا كُولٍ﴾

əl-Fil, 5

Qeyd: Aşağıdakı ayədə Allah (**اللَّهُ**) sözündə dayandığımız zaman məddul-aridu lissukun qaydası baş verir. Çünki Allah (**اللَّهُ**) sözündə təqdirdə "ləm" (**ل**) hərfindən sonra uzatma var.

﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾

ət-Təğabun, 11

MƏDDUL-LƏZİM

“Ləzim” sözünün lüğəvi mənası “lazım olan”, “vacib olan” deməkdir. Təcvid elmində mədd hərfindən sonra sukun (◌ْ) və ya şəddə (◌ّ) gələrsə, bu zaman mədd hərfi altı hərəkə miqdarında uzadılır.

ءَالَيْنَ

رَادَّ

Məddul-ləzim iki yerə bölünür:

1. Məddul-ləzim kəlmiyyun.

Bu məddin özü də iki yerə bölünür :

a) Məddul-ləzim kəlmiyyun musəqqal

b) Məddul-ləzim kəlmiyyun muxaffəf

2. Məddul-ləzim harfiyyun.

Bu məddin özü də iki yerə bölünür :

a) Məddul-ləzim harfiyyun musəqqal

b) Məddul-ləzim harfiyyun muxaffəf

Məddul-ləzim kəlmiyyun musəqqal

Məddul-ləzim kəlmiyyun musəqqal - mədd hərfindən sonra şəddə (◌ّ) gələrsə, bu zaman mədd hərfi altı hərəkə miqdarında uzadılır.

Tapşırıq 1

Aşağıdakı misalları məddul-ləzim kəlmiyyun musəqqal qaydasına əməl etməklə oxuyun:

دَابَّةٍ	مُضَارٍ	كَافَّةً	ءَامِينَ
ضَالًّا	وَشَاقُوا	ءَالِذَ كَرِينٍ	خَاصَّةً

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddul-ləzim kəlmiyyun musəqqal qaydasına əməl edin:

﴿وَحَاجَّهُ وَ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحِبُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ﴾

əl-Ənam, 80

﴿قُلْ أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ﴾

əz-Zumər, 64

Məddul-ləzim kəlmiyyun muxaffəf

Məddul-ləzim kəlmiyyun muxaffəf - mədd hərfindən sonra sukun (◌ْ) gələrsə, bu zaman mədd hərfi altı hərəkə miqdarında uzadılır.

Bu qaydaya Qurani-Kərimdə yalnız Yunus surəsinin 51 və 91-ci ayələrində rast gəlinir.

﴿أَنتُمْ إِذَا مَا وَقَعَ ءَامَنْتُمْ بِهِ ءَءَالَيْنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ﴾

Yunus, 51

﴿أَلَكُنْ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾

Yunus, 91

Məddul-ləzim hərfiyyun musəqqal

Məddul ləzim hərfiyyun musəqqal - bu qayda Qurani-Kərimdə 29 surənin əvvəlində gələn “muqatta hərlərinə” (kəsilmiş hərlərə) aiddir. “Muqatta” sözünün mənası “kəsik”, “tək-tək” deməkdir. Tələffüz zamanı “muqatta hərləri” şəddələnərsə və bir-birinə idğam olunarsa “məddul ləzim hərfiyyun musəqqal” qaydası tətbiq edilir.

Bu hərlərin sayı 14-dür və əlifbadakı adları ilə oxunur.

ع	ط	ص	س	ر	ح	ا
ي	ه	ن	م	ل	ك	ق

“Muqatta hərləri” uzatma dərəcəsinə görə üç hissəyə bölünür :

1. Heç uzadılmayan: bu, yalnız “əlif” (ا) hərfidir.

2. İki hərəkə miqdarında uzadılan:

ي	ه	ط	ر	ح
---	---	---	---	---

3. Altı hərəkə miqdarında uzadılan:

ن	م	ل	ك	ق	ع	ص	س
---	---	---	---	---	---	---	---

Bəzi Quran nəşrlərində bu 8 hərfin üzərində bu işarə (~) qoyulur.

“Muqatta hərfləri” təkrar olmaqla 29 surənin əvvəlində 14 formada gəlir.

İdğamlı Oxunuşu	İdğamsız Oxunuşu	Yazılışı
اَلِفْ لَامِمْ	اَلِفْ لَامْ مِمْ	اَلَمْ
əlif Ləmmim	əlif Ləm mim	əlif Ləm mim

Burada “əlif” hərfi uzadılmır. “Ləm” hərfi isə altı hərəkə miqdarında uzadılır. “Ləm” hərfindəki [m] səsi “mim” hərfindəki [m] səsinə keçir (idğam olur) və şəddələnir. “Mim” hərfi isə altı hərəkə miqdarında uzadılır.

İdğamlı Oxunuşu	İdğamsız Oxunuşu	Yazılışı
طَا سِمْ	طَا سِمْ	طَسَمْ
ta simmim	ta sin mim	ta sin mim

Burada “ta” hərfi iki hərəkə miqdarında uzadılacaq. “Sin” hərfi isə altı hərəkə miqdarında uzadılacaq. “Sin” hərfindəki [n] səsi tələffüz edilmir, “mim” hərfindəki [m] səsi isə şəddələnərək tələffüz olunur. “Mim” hərfi isə altı hərəkə miqdarında uzadılır.

Məddul-ləzim hərfiyyun muxəffəf

“Məddul-ləzim hərfiyyun muxəffəf” - tələffüz zamanı “muqatta hərfləri” şəddələnmədən və bir-birinə keçmədən (idğam olunmadan) uzadılsa, məddul ləzim hərfiyyun muxəffəf qaydası baş verir. Həmçinin tələffüz zamanı bəzi “muqatta hərfləri” arasında ixfə qaydasına əməl etmək lazımdır.

İxfəli Oxunuşu	İxfəsiz Oxunuşu	Yazılışı
عَيْنُ سَيْنُ قَافُ	عَيْنُ سَيْنُ قَافُ	عَسَقَ
ayn sin qaf	ayn sin qaf	ayn sin qaf

Burada "ayn" "sin" "qaf" hərfləri altı hərəkə miqdarında uzadılır. Hərflər arasında heç bir idğam və şəddələnmə baş vermir. "Ayn" və "sin" hərflərindəki [n] səsini ixfə edərək tələffüz edilir.

Oxunuşu	Yazılışı
كَافُ هَا يَا عَيْنُ صَادُ	كَهْيَعَصَ
kəf hə yə ayn sad	kəf hə yə ayn sad

Burada "kəf" "ayn" "sad" hərfləri altı hərəkə miqdarında uzadılır. "Hə" və "yə" hərfi isə iki hərəkə miqdarında uzadılır. Hərflər arasında heç bir idğam və şəddələnmə baş vermir. "Ayn" hərfindəki [n] səsini ixfə edərək tələffüz edilir.

Qurandakı forması	Oxunuşu	Hansı surələrdə yerləşir
الْم	أَلِفٌ لَامِيمٌ	əl-Bəqərə, Ali İmran, əl-Ənkəbut, ər-Rum, Loğman, əs-Səcdə
الْمَصَّ	أَلِفٌ لَامِيمٌ صَادُ	əl-Əraf
الرَّ	أَلِفٌ لَامٌ رَا	Yunus, Hud, Yusuf, İbrahim, əl-Hicr

الرَّ	أَلِفْ لَامِمْ رَا	ər-Rad
كَهَيْعَصَ	كَافْ هَا يَا عَيْنْ صَادْ	Məryəm, 1
طه	طَا هَا	Tahə
طسّم	طَا سِمْ	əş-Şuəra, əl-Qasas
طس	طَا سِ	ən-Nəml
يس	يَا سِ	Yasin
ص	صَادْ	Sad
حم	حَا مِمْ	Ğafir, Fussilət, əz-Zuxruf, əd-Duxan, əl-Casiyə, əl-Əhqaf, əş-Şura, 1
عَسَقَ	عَيْنْ سِ قَافْ	əş-Şura, 2
ق	قَافْ	Qaf
ن	نُونْ	əl-Qaləm

Tapşırıq 1

“Muqatta hərf”lərinin oxunuş qaydasına əməl etməklə aşağıdakı misalları oxuyun:

طه	الم	عسق	يس
المر	كهيعص	حم	المص

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, “muqatta hərf”lərinin oxunuş qaydasına əməl edin:

﴿ ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ﴾

Sad, 1

﴿ ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ ﴾

Qaf, 1

﴿ ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴾

əl-Qələm, 1

﴿ طسَ تِلْكَ ءَايَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُّبِينٍ ﴾

ən-Nəml, 1

﴿ الر تِلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴾

Yusuf, 1

MƏDDUL-LİN

“Lin” sözünün lüğəvi mənası “yumşaqıq” deməkdir. Təvdi elmində isə sözün sonuncu hərfindən əvvəl sukunlu “vav” (و) və ya sukunlu “yə” (ي) hərfləri gələrsə və bu hərflərdən əvvəl fəthəli hərflər olarsa, həmin sözün sonunda dayandığımız zaman sukunlu “vav” (و) və ya sukunlu “yə” (ي) hərfləri iki, dörd və ya altı hərəkə miqdarında uzadılır.

Qeyd: Bu qayda yalnız həmin sözdə dayandığımız zaman tətbiq olunur.

هَذَا الْبَيْتِ مِنْ خَوْفٍ

Əgər hər hansı bir surəni oxuyan zaman bu surədə məddul-lin qaydası baş verərsə, bu zaman hər ayənin sonunu müxtəlif uzatmalarla oxumaq bəyənilmir. Yəni bir ayənin sonunu iki hərəkə, digər ayənin sonunu dörd hərəkə miqdarında oxumaq bəyənilmir.

Tapşırıq 1

Məddul-lin qaydasına əməl etməklə aşağıdakı misalları oxuyun:

عَلَى الْقَوْمِ

وَالصَّيْفِ

يَوْمِ

قُرَيْشٍ

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, ayənin sonunda məddul-lin qaydasına əməl edin:

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ﴾

Ali İmran, 185

﴿وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ﴾

əl-Bələd, 9

﴿لَا تَأْخُذْهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ﴾

əl-Bəqərə, 255

﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾

əl-Bələd, 10

MƏDDUS-SİLƏTUL-KUBRA

“Kubra” sözünün lüğəvi mənası “daha böyük” deməkdir. Təsvid elmində isə hərəkəli hərfdən sonra “hə” (هـ) hərfi sözlərin sonunda əvəzlik olaraq gələrsə və özündən sonrakı sözün əvvəli “həmzə” (ا) olarsa “məddus-silətul-kubra” qaydası tətbiq olunur. Bu zaman “hə” (هـ) hərfinin hərəkəsi iki, dörd və ya beş hərəkə miqdarında uzadılır. Bu əvəzlik III şəxsin təkində olub kişi cinsini bildirir və sözlərin sonunda (هُ) və (هِ) formalarında yazılır.

Qeyd: Bu qaydanı bildirmək üçün bəzi Quran nüsxələrində “hə” (هـ) hərfinin hərəkəsi “dammə” uzadılsa, kiçik “vav” (و) işarəsi, “kəsrə” uzadılsa, bu işarə (ِ) qoyulur.

بِهِ إِلَّا

bihi: illə:

مَالُهُ وَإِذَا

mə:luhu: izə:

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddus-silətul-kubra
qaydasına əməl edin:

﴿أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ﴾

əl-Bələd, 7

﴿إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ﴾

əl-Ənbiyə, 92

﴿عَلِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا﴾

əl-Cin, 26

﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾

əl-Huməzə, 3

Cədvəl 1

Məddin növü	Nümunələr			Uzatma miqdarı (hərəkə ilə)
muttəsil	قُرْوَةٍ	سَيِّءٍ	جَاءَ	4-5-6
murfəsil	قَالُوا أَءِذَا	فِي أَمْرٍ	يَدَا أَبِي	4-5-6
sılətul-kubra	بِهِ إِلَّا	مَالُهُ إِذَا		2-4-5
ləzim	دَابَّةٍ	ءَالَيْنَ		6

Qeyd: Məddul-murfəsil iki hərəkə miqdarında da uzadıla bilər.

Cədvəl 2

Məddin növü	Nümunələr			Uzatma miqdarı (hərəkə ilə)
aridu lis-sukun	الصُّدُورِ	بِالدِّينِ	النَّاسِ	2-4-6
lin	خَوْفٍ	قُرَيْشٍ		2-4-6

Qeyd: Məddul-aridu lissukun və məddul-lin qaydaları sözlərin sonunda dayandığımız zaman tətbiq edilir.

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun, məddin növünü və neçə hərəkə uzatmaq lazım olduğunu qeyd edin:

﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾

əl-Fatihə, 7

﴿وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى﴾

əl-Leyl, 11

﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾

əl-Bəqərə, 228

﴿أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ﴾

əl-Bələd, 8

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

əl-Fatihə, 2

﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ﴾

əl-Məsəd, 1

﴿وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ﴾

əl-Bəqərə, 26

﴿وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَيِّئًا بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ﴾

Hud, 77

﴿لَا يَلْفِ قُرَيْشٍ﴾

Qurayş, 1

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾

ən-Nəs, 1

﴿فَوَقَّعَهُ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ﴾

Ğafir, 45

﴿وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ﴾

əl-Fəcr, 16

﴿قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُوعًا﴾

əl-Bəqərə, 67

QALQALƏ

“Qalqalə” sözünün lüğəvi mənası “sıxmaq” və ya “təzyiq göstərmək” deməkdir. Təcvid elmində isə “qalqalə” hərfinin sukunlu olaraq tələffüz edildiyi zaman əks-sədanın, təzyiqin yaranmasıdır. Burada sukunun əsli və ya əsli olmayan növünün olmasının fərqi yoxdur. (sukun-arid mövzusa baxa bilərsiniz)

Qalqalə hərfləri **قُطِبْ جَدْ** sözündə cəm olan hərflərdir.

د	ج	ب	ط	ق
---	---	---	---	---

Qalqalə iki yerə bölünür:

1. Böyük qalqalə;
2. Kiçik qalqalə.

Böyük qalqalə

Böyük qalqalə - qalqalə hərflərindən birinin sözün sonunda sukunlu olaraq tələffüz edilməsi zamanı böyük əks-sədanın, təzyiqin yaranmasıdır. İxlas surəsində **أَحَدٌ** və **يُولَدُ** sözlərindəki (د) hərfini misal göstərmək olar.

Əsli olan sukun	Əsli olmayan sukun
لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ	قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ
əl-İxlas, 3	əl-İxlas, 1

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun, böyük qalqalə qaydasına əməl edin:

﴿ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ﴾

ət-Tariq, 6

﴿ وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴾

əl-Buruc, 20

﴿ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴾

əl-Fələq, 3

﴿ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴾

əl-Məsəd, 5

﴿ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴾

əl-Buruc, 1

Kiçik qalqalə

Kiçik qalqalə - qalqalə hərflərindən birinin sözün ortasında sukunlu olaraq tələffüz edilməsi zaman əks-sədanın, təzyiqin az miqdarda yaranmasıdır. Buna, “əl-Huməzə” surəsinin beşinci ayəsində keçən **أَدْرَكَ** sözünün ortasında sukunlu (ْ) hərfini misal göstərmək olar.

﴿ وَمَا أَدْرَكَ مَا الْخُطْمَةُ ﴾

əl-Huməzə, 5

Tapşırıq 2

Aşağıdakı ayələri oxuyun, kiçik qalqalə qaydasına əməl edin:

﴿ وَلَهُمْ عَلَى ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴾

əş-Şuara, 14

﴿ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾

ər-Rum, 59

﴿ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴾

əl-İsra, 43

﴿ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴾

əl-Muminun, 107

﴿ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴾

Məryəm, 32

Tapşırıq 3

Aşağıdakı ayələri oxuyun. Qalqalə qaydasına əməl edin:

﴿بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَّرِيجٍ﴾

Qaf, 5

﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ﴾

ər-Rum, 55

﴿سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ﴾

əl-Məsəd, 3

﴿مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾

əl-Fələq, 2

﴿وَرَأَيْتِ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا﴾

ən-Nəsr, 2

﴿فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ﴾

Sad, 36

﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾

əl-Fələq, 5

﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ﴾

Hud, 75

﴿كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ﴾

əl-Əlaq, 6

VƏSLƏLİ HƏMZƏ

“Vəslə” sözünün mənası “birləşdirmək” deməkdir. Qurani-Kərimdə “əlif” hərfi üzərində “vəslə” işarəsi (ِ) yazılırsa, bu zaman “əlif” hərfi oxunmur, “əlif” hərfindən əvvəlki və sonrakı sözlər isə birləşdirilərək oxunur.

bismi

بِسْمِ

Vəsləli həməzə ilə başlayan sözlərin oxunuş qaydaları

1. Qurani-Kərimdə vəsləli həməzə feillərdə gələndə sözün birinci hərəkəsi olmur. Bunu bilmək üçün həmin sözün üçüncü hərfinin hərəkəsinə baxırıq. Əgər hərəkə fəthə və ya kəsredirsə, vəsləli həməzə kəsre ilə oxunur. Əgər hərəkə dammədirsə, vəsləli həməzə dammə ilə oxunur.

اِذْهَبْ

أُذْهَبْ

اِضْرِبْ

أُضْرِبْ

أَسْجُدْ

أَسْجُدْ

اِتَّخَذَ

أَتَّخَذَ

أَتَّخَذَ = اِتَّخَذَ

اِتَّخَذَ sözündə üçüncü hərf "tə" (ت) hərfidir və hərəkəsi "fəthə" dir. Yuxarıda qeyd etdiyimiz qaydaya əsasən vəsləli həməzə kəsre ilə oxunacaq.

Qurani-Kərimdə beş feil vardır ki, üçüncü hərfin hərəkəsi dammə olmasına baxmayaraq, vəsləli həməzə kəsre ilə oxunur. Çünki həmin feillər dəyişikliyə uğramazdan öncə üçüncü hərfin hərəkəsi kəsre olmuşdur. Bu feillər aşağıdakılardır:

أَقْضُوا	أَمْضُوا	أَمْشُوا	أَبْنُوا	أَنْتُوا
إِقْضُوا	إَمْضُوا	إَمْشُوا	إَبْنُوا	إَنْتُوا

﴿أَتُؤْنِي بِكِتَابٍ مِّن قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَرَةٍ مِّن عِلْمٍ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾

əl-Əhqaf, 4

Tapşırıq 1

Təvvid qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun, vəsləli həməzinin hərəkəsinə diqqət edin:

﴿أَدْفَعْ بِأَلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ﴾

əl-Muminun, 96

﴿أَرْجِعْ إِلَى رَبِّكَ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾

əl-Fəcr, 28

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾

əl-Əraf, 55

﴿اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾

əl-Ənam, 106

Tapşırıq 2

Təcvid qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun, vəsləli həmzənin hərəkəsinə diqqət edin:

﴿انْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا﴾

əl-İsra, 48

﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾

ət-Tövbə, 41

﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾

əl-Əlaq, 1

﴿ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ﴾

əz-Zuxruf, 70

﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

əl-Fatihə, 6

﴿أَصْلَوْهَا فَأَصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ﴾

ət-Tur, 16

2. “Əlif-Ləm” (ال) artiklı ilə başlayan sözlərin əvvəlində vəsləli həməzə fəthə ilə oxunur.

Oxunuşu	Yazılışı
اللَّهُ	اللَّهُ
الرَّحْمَنُ	الرَّحْمَنُ
الَّذِي	الَّذِي
الَّذِينَ	الَّذِينَ
الَّتِي	الَّتِي

Tapşırıq 3

Təvvid qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun, vəsləli həməzinin hərəkəsinə diqqət edin:

﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾

əl-İxlas, 2

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

əl-Fatihə, 2

﴿الَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ﴾

əl-Məun, 6

3. Tənvirlərdən sonra vəsləli həməzə gələrsə, bu zaman tənvirlərdəki [ən] [an] [in] [un] səslərinə əlavə olaraq [i] səsi əlavə edirik.

خَيْرًا الْوَصِيَّةُ

xayrani-lvəsiyyətu

لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ

lu:tini-lmursəli:nə

فِسْقُ الْيَوْمِ

fisquni-lyəvmə

Tapşırıq 4

Aşağıdakı misalları oxuyun, vəsləli həməzəyə aid qaydalara diqqət edin:

جَمِيعًا الَّذِي	سَوَاءً الْعَكِيفُ	مَثَلًا الْقَوْمُ
بَعْضُ الْقَوْلِ	كَرَمَادٍ أَشْتَدَّتْ	بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا
رَجُلٌ أَفْتَرَى	عُزَيْرٌ ابْنُ	خَيْرٌ أَطْمَأَنَّ

4. Vəsləli həməzədən əvvəl mədd hərflərindən biri gələrsə, mədd hərfi uzadılmır.

Tapşırıq 5

Aşağıdakı misalları oxuyun, vəsləli həməzəyə aid qaydalara diqqət edin:

﴿ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ﴾

Qureys, 3

﴿ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴾

əl-Fələq, 4

﴿ وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ ﴾

əl-Ənam, 133

Tapşırıq 6

Təcvid qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun, vəsləli həmzəyə aid qaydalara diqqət edin:

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾

əl-Bəqərə, 255

﴿وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾

əl-Cumə, 4

﴿أَصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ﴾

ət-Tur, 16

﴿فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ﴾

əl-Həcc, 11

﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾

əl-Məun, 5

﴿وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى﴾

ən-Nəcm, 50

﴿الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ﴾

əl-Huməzə, 7

﴿وَإِذَا عَلِمَ مِنْ ءَايَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا﴾

əl-Cəsiyə, 9

﴿الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَتُ بَعْضُهُمْ مِّنْ بَعْضٍ﴾

ət-Tövbə, 67

﴿إِنَّا زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ﴾

əs-Saffət, 6

﴿وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ﴾

əl-Adiyyət, 10

﴿الَّذِي يُوسَّوْسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ﴾

ən-Nəs, 5

﴿وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ أُنْقَلَبْ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ﴾

əl-Həcc, 11

﴿الَّذِي يَرْنُكَ حِينَ تَقُومُ﴾

əş-Şuara, 218

﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ﴾

əş-Şuara, 105

﴿وَمَا أَذْرَنُكَ مَا الْقَارِعَةُ﴾

əl-Qariə, 3

﴿الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾

əl-Bəqərə, 147

﴿الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ﴾

əl-Furqan, 26

SƏKTƏ

“Səktə” sözünün lüğəvi mənası “sakit”, “nəfəsi tutmaq” deməkdir. Təvdi elmində isə Qurani-Kərimi oxuyan zaman müəyyən olunmuş yerlərdə, sözün sonunda nəfəsi saxlayaraq dayanmağa deyilir. Qurani-Kərim nəşrlərində səktə edilməsi olan hərfin üzərində kiçik “sin” (س) hərfi yazılır.

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ^س ﴾

əl-Kəhf, 1

﴿ قَالُوا يَوَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا ^س هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ﴾

Yasin, 52

﴿ وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ ^س ﴾

əl-Qiyamə, 27

﴿ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ^س ﴾

əl-Mutaffifin, 14

“əl-Haqqə” surəsinin 28-29-cu ayələrində də səktə işarəsi var. Lakin bu işarədə 28-ci ayənin sonu ilə 29-cu ayənin əvvəlini birləşdirmək də olar, həmçinin səktəyə əməl edərək və ya əməl etmədən də oxumaq olar.

﴿ مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِي ^س ٢٨ هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِي ^س ٢٩ ﴾

əl-Haqqə, 28-29

VƏQF

“Vəqf” oxumağa davam etmək niyyəti ilə kəlmənin axırında nəfəs alaraq müəyyən qədər sükut etmək, səsi kəsməkdir. Qurani-Kərimi oxuyarkən ayələrin ortasında və ya sonunda dayanmağa ehtiyac yaranır, çünki uzun ayələri nəfəs dərmədən oxumaq mümkün deyil. Ayələrin bəzi yerlərində dayanmaq vacibdir, bəzi yerlərində isə dayanmaq qadağandır, bəzi yerlərində isə həm dayanmaq, həm də oxumağa davam etmək icazəlidir. Oxucuya asan olsun deyə Qurani-Kərimdə bəzi işarələr vasitəsi ilə ayələrin hansı yerində dayanmağın vacib, qadağan və icazəli olduğu qeyd edilmişdir.

Vəqf işarələri aşağıdakılardır:

م	Ayədə sözün üzərində kiçik “mim” م işarəsi yazılırsa, burada dayanmaq vacibdir. Dayanmasaq, mənalar birbirinə qarışar. Lakin diqqət etmək lazımdır ki, bu “mim” işarəsi iqləb qaydasını bildirən mimlə (م) qarışdırılmasın.
---	---

﴿ فَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴾

Yasin, 76

لا	Ayədə sözün üzərində kiçik “ləm-əlif” لا işarəsi dayanmağın qadağan olduğunu göstərir və belə olduqda oxumağa davam etmək lazımdır. Nəfəsin çatmaması və ya hər hansı bir səbəbdən dayanmaq məcburiyyətində qaldıqda, nəfəs alıb vəqf olunan yerdən əvvəllə qayıtmaq və oxumağa uyğun olan bir yerdən başlamaq lazımdır.
----	--

﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾

əz-Zumər, 33

ج

Ayədə sözün üzərində kiçik “cim” ج işarəsi yazılırsa, burada həm dayanmaq olar, həm də oxunuşa davam etmək olar. Hər ikisi eyni səviyyədə icazəlidir.

﴿لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ﴾

əz-Zumər, 34

ص

Ayədə sözün üzərində “sılə” ص işarəsi qeyd edilərsə, burada həm dayanmaq olar, həm də oxunuşa davam etmək olar. Lakin oxunuşa davam etmək daha yaxşıdır.

﴿أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

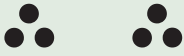
əl-Bəqərə, 5

ق

Ayədə sözün üzərində “qilə” ق işarəsi qeyd edilərsə, burada həm dayanmaq olar, həm də oxunuşa davam etmək olar. Lakin dayanmaq daha yaxşıdır.

﴿يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ ۖ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾

Ali İmran, 74

Ayədə sözünün üzərində iki ədəd “üç nöqtə” işarələri qeyd edilərsə, burada birincidə dayanmaq, ikincidə isə oxunuşa davam etmək olar. Və yaxud birincidə oxunuşa davam etmək, ikincidə isə dayanmaq olar və ya bu işarələrə əməl etməmək də olar.

﴿ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ﴾
 əl-Bəqərə, 2

Tapşırıq 1

Təcvid qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun, vəqf işarələrinə diqqət edin:

﴿وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ ۚ قُلْ لَّسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ﴾

əl-Ənam, 66

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ فَبِهَدَنُهُمْ أَقْتَدِهِ ۖ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِن هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ﴾

əl-Ənam, 90

﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهِ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ ۚ وَإِن لَّمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

əl-Maidə, 73

﴿ قَالَ فَإِنَّهَا مُكْرَمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ ۚ فَلَا تَأْسَ
عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴾

əl-Maidə, 26

﴿ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴾

əl-Maidə, 9

﴿ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِّنْ جَنَّةٍ ۚ إِنَّ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴾

əl-Əraf, 184

﴿ إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴾

əl-Ənam, 36

﴿ مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَا كِنٍّ
الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ ۖ وَكَثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴾

əl-Maidə, 103

HƏRFU MƏTRUK

Qurani-Kərimdə “sad” (ص) hərfinin üzərində kiçik “sin” (س) hərfi yazılırsa, bu zaman “sad” (ص) hərfini “sin” hərfi kimi oxunması daha yaxşıdır. Əgər kiçik “sin” (س) hərfi “sad” (ص) hərfinin altında yazılırsa, bu zaman “sad” (ص) hərfi kimi oxunması daha yaxşıdır. Qurani-Kərimdə belə “sin” (س) hərfləri üç surədə gəlir:

﴿وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾

əl-Bəqərə, 245

﴿وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ
بَصْطَةً فَأَذْكُرُوا ءَالَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

əl-Əraf, 69

﴿أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ﴾

ət-Tur, 37

İMALƏ

“İmalə” sözünün lüğəvi mənası “meyl etmək” deməkdir. Bu qayda Qurani-Kərimdə yalnız bir yerdə gəlir. O da Hud surəsi 41-ci ayədə مَجْرِيهَا sözündə [ra] səsinin [re] səsi ilə əvəz olunmasıdır. Bunu bildirmək üçün “ra” (ر) hərfinin altında romb (◊) işarəsi qoyulur.

مَجْرِيهَا

məcre:hə:

﴿وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِبَهَا وَمُرسَهَا﴾

Hud, 41

İŞMAM

“Yusuf” surəsinin 11-ci ayəsində تَأْمَنَّا sözünün üzərində romb işarəsi var. Bu halda “mim” (م) hərfinin tələffüzü zamanı dodaqlar önə tərəf getməlidir.

﴿قَالُوا يَتَّابَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَصِحُونَ﴾

Yusuf, 11

HƏMZƏTUL-MUSƏHHƏLƏ

“Həməzətul-musəhhələ” və ya “təşil” – “Fussilət” surəsinin 44-cü ayəsində عَاجِمِي sözündə ardıcıl iki həməzə gəldiyindən tələffüzdə çətinlik yarandığına görə burada həməzələrdən birinin üzərindən yumşaqcasına keçilərək oxunur.

﴿وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَاجِمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ ۖ ءَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ﴾

QURANİ-KƏRİMDƏ

YAZILIŞI İLƏ TƏLƏFFÜZÜ FƏRQLİ OLAN BƏZİ SÖZLƏR

Bəzi Quran nəşrlərində “əlif” (ا), “vav” (و), “yə” (ي) hərflərinin üzərində kiçik dairə işarəsi qoyulur. Bu hərflər yazılsa da, oxunuş zamanı tələffüz olunmur. Bu işarə sukunla qarışdırılmamalıdır, çünki həmin nəşrlərdə sukun işarəsi dairə şəklində deyil, bu (ٓ) formadadı.

Oxunuşu	Yazılışı
كَفَرُوا	كَفَرُواْ
أَلَيْكَ	أُولَئِكَ
بِأَيْدٍ	بِأَيْدٍ

Tapşırıq 1

Təcvid qaydasına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun:

﴿ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

əl-Bəqərə, 179

﴿ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَّبَائِ الْمُرْسَلِينَ ﴾

əl-Ənam, 34

﴿ قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ﴾

əl-Bəqərə, 32

﴿ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ ﴾

Ali İmran, 144

﴿ سَأُورِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴾

əl-Ənbiyə, 37

﴿ أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ﴾

əl-Hədid, 17

﴿ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا

فَأَسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴾

Yusuf, 75

﴿ وَأُولَئِكَ الْأَحْمَالِ أَجْلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ﴾

ət-Tələq, 4

﴿ وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴾

ən-Nur, 49

﴿ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴾

əl-Bəqərə, 269

BƏZİ HƏRFLƏRİN XÜSUSİ YAZILIŞ FORMALARI

1. Bəzi Quran nüsxələrində (ن) “nun” hərfinin xüsusi yazılış forması var.

Oxunuşu	Yazılışı
نُجِي	نُجِي
﴿ وَكَذَلِكَ نُجِي الْمُؤْمِنِينَ ﴾	
əl-Ənbiyə, 88	

Qeyd etmək lazımdır ki, نُجِي sözünü oxuyarkən (ن) “nun” hərfi “ixfə” kimi tələffüz olunur.

2. Bəzi Quran nüsxələrində “yə” (ي) hərfinin xüsusi yazılış forması var. Bu işarə (ے) “yə” (ي) hərfini əvəz edir.

Oxunuşu	Yazılışı
يُحْيِي	يُحْيِي
إِيْلَفِهِمْ	إِيْلَفِهِمْ

Tapşırıq 1

Təvdi qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun:

﴿إِنَّ وَلِيََّ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ﴾

əl-Əraf, 196

﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ﴾

əl-Qiyamət, 40

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ﴾

əs-Saf, 14

﴿إِلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ﴾

Qurayş, 2

SÖZLƏRİN SONUNDA DAYANMAĞIN QAYDALARI

1. Sözlərin sonu **fəthə** , **kəsrə** , **dammə** , **tənvin kəsrə** və **tənvin dammə** ilə bitən sözlərdə dayanarkən qeyd etdiyimiz hərəkələr sukunla əvəz olunur.

Oxunuş qaydası	Yazılış qaydası
خَلَقْ	خَلَقَ
الْفَلَقْ	الْفَلَقِ
الصَّمَدُ	الصَّمَدِ
لَهَبْ	لَهَبِ
أَحَدْ	أَحَدٍ

Tapşırıq 1

Təsvid qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun:

﴿وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ﴾

əş-Şərh, 2

﴿يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ﴾

ət-Tariq, 7

﴿التَّجْمُ الثَّاقِبُ﴾

ət-Tariq, 3

﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خُسْرٍ﴾

əl-Asr, 2

﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾

əl-Ğaşiyyə, 21

2. Sonu fəthəli tənvin ilə bitən sözlərdə dayanarkən, tənvin mədd hərfi **əliflə** (ا) əvəz edilir və iki hərəkə miqdarında uzadılır.

Oxunuş qaydası	Yazılış qaydası
يُسْرًا	يُسْرًا
هُدًى	هُدًى
سَمَاءًا	سَمَاءًا

Tapşırıq 2

Təvdi qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun:

﴿وَالنَّزِعَاتِ غَرْقًا﴾

ən-Nəziət, 1

﴿إِنَّا أَنْشَأْنَهُنَّ إِنْشَاءً﴾

əl-Vaqiyə, 35

Qeyd etmək lazımdır ki, üzərində fəthəli tənvin olan təmərbuta (ة) ilə bitən sözlərin sonunda dayanarkən, tənvin mədd hərfi “əlif”lə (ا) əvəz edilmir. Burada təmərbuta (ة) tələffüzdə sukunlu “hə” (هـ) hərfinə çevrilir və [h] səsini verir.

﴿أَءِذَا كُنَّا عِظْمًا نَّخْرَةً﴾
ən-Nəziət, 11

3. Sonu mədd hərfi ilə bitən sözlərdə dayanarkən heç bir dəyişiklik baş vermir.

Oxunuş qaydası	Yazılış qaydası
زِلْزَالَهَا	زِلْزَالَهَا
سَجَى	سَجَى
جَنَّتِي	جَنَّتِي
وَأَعْبُدُوا	وَأَعْبُدُوا

Tapşırıq 3

Təvvid qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun:

﴿وَلَا يَعُودُهُ حِفْظُهُمَا﴾

əl-Bəqərə, 255

﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾

əl-Alə, 1

﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ ۤأَلَّا تَعْدِلُوا﴾

əl-Maidə, 8

﴿وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي﴾

Tahə, 26

4. Sonu şəddəli bitən sözlərdə dayandıqda hərəkəni tələffüz etməsək də, hərfi şəddəli tələffüz etməliyik.

Oxunuş qaydası	Yazılış qaydası
وَتَبَّ	وَتَبَّ

﴿أُولَٰئِكَ كَآلَا نَعَمٍ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ﴾

əl-Əraf, 179

5. Sözü sonuncu hərfindən əvvəl kəsrali hərf gələrsə və bu kəsrali hərfdən sonra hərəkəli “yə” (ي) hərfində dayandıqda, “yə” (ي) hərfi mədd hərfi “yə” (ي) kimi iki hərəkə miqdarında uzadılır.

Oxunuş qaydası	Yazılış qaydası
فَنَسِي	فَنَسِي

﴿ كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِي ﴾

əl-Qiyamət, 26

Qeyd: Sözü sonunda “yə” (ي) hərfi şəddəli olarsa, bu qayda tətbiq olunmur.

Sözü sonuncu hərfindən əvvəl damməli hərflər gələrsə və bu damməli hərfdən sonra hərəkəli “vav” (و) hərfində dayandıqda, “vav” (و) hərfi mədd hərfi “vav” (و) kimi iki hərəkə miqdarında uzadılır.

Oxunuş qaydası	Yazılış qaydası
لَنْ نَدْعُو	لَنْ نَدْعُوَا

﴿ وَقَالُوا ءَالِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ ﴾

əz-Zuxruf, 58

Qeyd: Sözü sonunda “vav” (و) hərfi şəddəli olarsa, bu qayda tətbiq olunmur.

6. Sonu “məddus-silə” yəni, “hə” (هـ) əvəzliyi ilə bitən sözlərdə dayandığımız zaman “hə” (هـ) əvəzliyinin hərəkəsi uzadılmır, sukunlu tələffüz edilir.

Oxunuş qaydası	Yazılış qaydası
رَبَّهُ	رَبَّهُو
﴿ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ﴾ əl-Bəyyinə, 8	

7. Sukunlu hərflə bitən sözlərdə dayandığımız zaman həmin sözün sonu dəyişmir.

Oxunuş qaydası	Yazılış qaydası
أَعْمَلَهُمْ	أَعْمَلَهُمْ
﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ﴾ əş-Şəhr, 7	

8. Hərəkəsindən aslı olmayaraq “tə” məbuta (ة) ilə bitən sözlərin sonunda dayandıqda “tə” məbuta tələffüzdə sukunlu “hə” (ه) hərfinə çevrilir və [h] səsinə verir.

Oxunuşu	Yazılışı
لَمَزَهُ	لَمَزَهُ
﴿أَرْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾ əl-Fəcr, 28	

Lakin bu qayda sonu “tə” məbsutə (ت) ilə bitən sözlərə aid deyil.

Oxunuşu	Yazılışı
حُشِرَتْ	حُشِرَتْ
﴿وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ﴾	
ət-Təkvir, 3	

9. Qurani-Kərimdə yeddi söz var ki, sonu “**əlif**” (ا) hərfi ilə bitir və “**əlifin**” (ا) oxunmaması üçün üzərində dairə işarəsi qoyulur. Amma həmin yeddi sözün üzərində dayandığımız zaman “**əlif**” (ا) hərfi mədd hərfi kimi iki hərəkə uzadılaraq tələffüz edilir. Həmin sözlər aşağıdakılardır:

الرَّسُولَ	الْظُّنُونَا	لَكِنَّا	أَنَا
əl-Əhzab, 66	əl-Əhzab, 10	əl-Kəhf, 38	əl-Kəfirun, 4

السَّيْلَا	قَوَارِيرَا	السَّيْلَا
əl-İnsan, 4	əl-İnsan, 15	əl-Əhzab, 67

﴿وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّنَا السَّيْلَا﴾
əl-Əhzab, 67

Tapşırıq 4

Təvdi qaydalarına əməl etməklə aşağıdakı ayələri oxuyun:

﴿يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي﴾

əl-Fəcr, 24

﴿إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ﴾

ət-Tariq, 4

﴿وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآنِيَةٍ مِّنْ فِصَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا﴾

əl-İnsan, 15

﴿وَالنَّشِطَاتِ نَشْطًا﴾

ən-Nəziət, 2

﴿ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ﴾

ən-Nəbə, 39

﴿خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ﴾

ət-Tariq, 6

﴿وَعَاثُوهُمْ مَّا أَنْفَقُوا﴾

əl-Mumtahənə, 10

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾

ət-Tağabun, 13

﴿إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾

əl-Maidə, 8

﴿ فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا ﴾

əl-İsra, 51

﴿ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ﴾

Abəsə, 24

﴿ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ﴾

əl-Hədid, 4

﴿ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴾

əl-Adiyət, 8

﴿ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴾

əl-Alə, 2

﴿ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴾

əl-Ğaşiyyə, 15

﴿ فِيهَا فَكِيهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ﴾

ər-Rahmən, 11

﴿ وَأَحْلَلْ عُقْدَةً مِّنْ لِّسَانِي ﴾

Tahə, 27

﴿ فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴾

əl-Huməzə, 9

﴿ كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴾

əl-Fəcr, 17

﴿وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ﴾

əl-Alə, 3

﴿إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ﴾

İbrahim, 39

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾

ən-Nasr, 1

﴿بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾

əl-Ələ, 16

﴿وَالسَّيِّحَاتِ سَبْحًا﴾

ən-Nəziət, 3

﴿ذَلِكَ أَذُنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا﴾

ən-Nisa, 3

﴿فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌّ﴾

ər-Rahmən, 39

﴿مَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ﴾

əl-Əraf, 186

﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾

əl-Bəqərə, 255

﴿إِذَا السَّمَاءُ أَنْفَطَرَتْ﴾

əl-İnfitar, 1

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ﴾

əl-Əhzab, 56

﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ﴾

ət-Tariq, 11

﴿يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَلَيْتَنَّا أَطَعْنَا اللَّهَ
وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ﴾

əl-Əhzab, 66

﴿قَالُوا أَذْعُ لَنَا رَبِّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ﴾

əl-Bəqərə, 68

BƏZİ FAYDALAR

Əgər ayələri birləşdirib oxumuruqsa, şəddəli hərflərlə başlayan ayələri şəddəsiz oxumaq lazımdır.

Oxunuşu	Yazılışı
لَسْتَ	لَسْتَ

Tapşırıq 1

Aşağıdakı ayələri oxuyun:

﴿رَزَقًا لِلْعِبَادِ﴾

Qaf, 11

﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾

Qaf, 18

﴿حُنٌّ أَغْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ﴾

Qaf, 45

﴿لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ﴾

əl-Ğaşiyə, 7

BƏZİ İŞARƏLƏRİN İZAHI

Bu işarə tilavət səcdəsinin yerini bildirir

Qurani-Kərimdə 15 yerdə “səcdə ayələri” adlanan ayələr var. Həmin ayələrdə “səcdə” sözünün və ya səcdə etmək mənasını verən sözlərin üzərində “düz xətt” qeyd edilir. Hər bir Quran oxuyan şəxsin bu ayələri oxuyan zaman səcdəyə getməsi bəyanilən əməl sayılır. Həmin səcdəyə “tilavət səcdəsi” deyilir. Tilavət səcdələrinin yerlərini bildirmək üçün bu işarə qoyulur. Oxucu bu işarəyə gəlib çatdıqda səcdə edir.

﴿ كَلَّا لَا تُطِيعُوهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴾

əl-Ələq, 19

Quran oxuyan zaman tilavət səcdəsi bu qaydada yerinə yetirilir: “Allahu Əkbər” deyilib səcdə edilir və səcdədə aşağıdakı dua oxunur:

سَجْدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ
بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

Üzüm onu yaradana, Öz qüdrət və gücü ilə onda göz və qulaq açana səcdə etdi. Yaradanların ən gözəli olan Allah pak və müqəddəsdir!

Yuxarıdakı duanı bilməyən şəxs səcdədə edilən duanı oxuya bilər.

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى

Uca Rəbbim pak və müqəddəsdir

Namaz əsnasında tilavət səcdəsi bu qaydada yerinə yetirilir: “Allahu Əkbər” deyilir və səcdə edilir. Sonra “Allahu Əkbər” deyib səcdədən qalxmaq lazımdır. Səcdədə ” Subhənə Rəbbiyəl-Ə'lə” duası oxunur, sonra tilavət səcdəsində edilən dualardan hər hansı birini oxumaq olar.

Səcdə ayələri olan surələr:

əl-Əraf, 206	ər-Rad, 15	ən-Nəhl, 49-50
əl-Həcc, 18	əl-Həcc, 77	əl-Furqan, 60
Sad, 24	Fussilət, 37	ən-Nəcm, 62
əl-İsra, 107	Məryəm, 58	ən-Nəml, 25
əs-Səcdə, 15	əl-İnşiqaq, 21	əl-Ələq, 19

Bu işarə ayələrin sonunu bildirir

Qurani-Kərim surələrdən, surələr isə ayələrdən ibarətdir. Ayələrin sayını bildirmək üçün ayənin sonunda neçənci ayə olduğunu rəqəmlə göstərən bu işarə qoyulur.

ƏRƏB DİLİNDƏ RƏQƏMLƏRİN YAZILIŞ FORMALARI

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
٠	١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩
10	27	36	147	598					
١٠	٢٧	٣٦	١٤٧	٥٩٨					

QURANI-KƏRİMDƏ OLAN BƏZİ TERMİNLƏR

- ✓ **Cüz** – 20 səhifədən ibarət olan səhifə toplumu. Qurani-Kərim 30 cüzdən ibarətdir.
- ✓ **Hizb** – 10 səhifədən ibarət olan səhifə toplumu. Qurani-Kərim 60 hizbdən ibarətdir.
- ✓ Qurani-Kərimin cüz və hizblərə bölünməsinin səbəbi, əsasən onun oxunmasını, əzbərlənməsini və xətm edilməsini asanlaşdırmaqdır.
- ✓ Bəzi Quran nəşrlərində hər 2.5 səhifədən bir bu işarə qoyulur.

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	3
Təcvid elmi.....	4
Hərflərin məxrəcləri	5
Hərflərin sifətləri.....	8
İstiazə	9
Bəsmələ.....	10
Sukunlu nun və tənvinlərin hökmləri.....	10
İzhar	10
İdğam.....	14
İqləb.....	21
İxfə.....	23
Sukunlu “Mim” hərfinin hökmləri.....	32
Şəddəli “nun”un və şəddəli “mim”in hökmləri.....	35
İdğam misleyn.....	36
İdğam mutəcəniseyn	37
İdğam mutəqaribeyn	39

Ləfzətullah – “Allah” kəlməsi	41
İdğam şəmsiyyə.....	43
İzhar qaməriyyə	44
“Ra” hərfinin hökmləri.....	45
Mədd	49
Əsli Mədd.....	50
Məddut-Tabii	50
Məddul-ivad	51
Məddul-bədəl	53
Məddus-silətus-suğra.....	56
Fəri mədd	60
Məddul-muttəsil	60
Məddul-munfəsil	62
Məddul-aridu lissukun	64
Məddul-ləzim	67
Məddul-lin	74

Məddus-sılətul-kubra	75
Qalqalə	79
Vəsləli həməzə	83
Səktə	92
Vəqf	93
Hərflu mətruk	97
İmalə	97
İşmam	98
Həməzətul-musəhhələ	98
Qurani-Kərimdə yazılışı ilə tələffüzü fərqli olan bəzi sözlər	98
Bəzi hərflərin xüsusi yazılış formaları	101
Sözlərin sonunda dayanmağın qaydaları	103
Bəzi faydalar	114
Bəzi işarələrin izahı	115
Ərəb dilində rəqəmlərin yazılış formaları	117
Qurani-Kərimdə olan bəzi terminlər	117